

ΕΚΘΕΣΙΣ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ
 ΤΟΥ ΕΝ ΒΕΝΕΤΙΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ
 ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
 ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1977

Ἐποβάλλω ἔκθεσι τῶν πεπραγμένων τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου Βυζαντινῶν καὶ Μεταβυζαντινῶν Σπουδῶν Βενετίας κατὰ τὸ ἔτος 1977, τὸ ἕνδεκάτο τῆς θητείας μου ὡς διευθυντῆ τοῦ. Οἱ δέκα προηγούμενες ἐκθέσεις μου δημοσιεύτηκαν, μὲ τὶς ἀναγκαῖες περικοπὲς καὶ μεταβολές, στοὺς τόμους 4 (1967) - 13 (1976) τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Ἰνστιτούτου «Θησαυρίσματα». Καὶ στὴν ἔκθεσι αὐτὴ ἀκολούθησα τὴ διάταξι τῆς ὕλης καὶ τὸν τύπο ποὺ ἔχω καθιερώσει στίς προηγούμενες.

Α'. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ

Κατὰ τὸ 1977 ἡ ἐτήσια κρατικὴ ἐπιχορήγηση τοῦ Ἰνστιτούτου παγιώθηκε στὸ ποσὸ τῶν 100.000 δολλαρίων. Ἡ ἐπιχορήγηση αὐτὴ μᾶς ἐπέτρεψε καὶ ἐφέτος νὰ συνεχίσουμε ἄνετα τὸ ἔργο μας καὶ ν' ἀντιμετωπίσουμε τὴ συνεχιζόμενη ἀλματώδη ἀύξηση τοῦ τιμαριθμοῦ στὴν Ἰταλία. Ἐξ ἄλλου, μὲ τὴν ἔνταξι τῶν τριῶν ὑπαλλήλων τοῦ Ἰνστιτούτου στὸ προσωπικὸ τοῦ Ἑξωτερικῶν, ὕστερα ἀπὸ τὸν πρόσφατο Νόμο 419/1976, τὸ Ἰνστιτούτο ἀπαλλάχθηκε ἀπὸ τὴν καταβολὴ τῶν μισθῶν των. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκτέλεσι τῶν μεγάλων ἐπισκευῶν στὸ ναὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, μὲ τὶς ἔκτακτες ἐπιχορηγήσεις τῆς Διευθύνσεως Ἀποδήμων Ἑλλήνων τοῦ Ἑξωτερικῶν, ἀπάλλαξε ἐπίσης τὸ Ἰνστιτούτο ἀπὸ σοβαρὰς δαπάνες. Ἔτσι, μὲ ὅλα αὐτὰ προβλέπεται πὼς θὰ προκύψει σημαντικὸ περίσσευμα στὸ κλείσιμο τοῦ ἀπολογισμοῦ τοῦ 1977, ποὺ θὰ μεταφερθεῖ στὸ ἐπόμενο ἔτος. Τὸ περίσσευμα ὅμως αὐτὸ ἦταν ἀπαραίτητο ὅπωςδὴποτε, γιατί τὸ ἐπόμενο ἔτος ἀκριβῶς πρέπει ν' ἀρχίσουμε τὶς πολυδάπανες ἐργασίες στηρίξεως τοῦ ψηλοῦ καμπαναριοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ποὺ παρουσιάζει σημαντικὴ κλίση καὶ ὑπάρχει φόβος, μετὰ τοὺς σεισμοὺς τοῦ 1976, νὰ εἶναι ἐπικίνδυνη. Στὸ ἄμεσο μέλλον προβλέπεται ἐπίσης, μόλις ἐπισκευαστοῦν ὠρισμένα διαμερίσματα τοῦ Campo dei Greci καὶ ὑπάρξει στεγαστικὴ δυνατότητα, νὰ προσκαλεῖται μεγαλύτερος ἀριθμὸς ὑποτρόφων ἐρευνητῶν καὶ φιλοξενουμένων τοῦ Ἰνστιτούτου, ποὺ θὰ ἀπορροφᾷ σημαντικὸ μέρος τοῦ προϋπολογισμοῦ του. Τὸ συμπέρασμα λοιπὸν εἶναι ὅτι κάθε τυχὸν περίσσευμα εἶναι δυνατὸ ν' ἀπορροφηθεῖ στὸ ἄμεσο μέλλον μὲ τὴν ἱκανοποίησι τῶν ὀλοένα ἀύξανόμενων ζωτικῶν ἀναγκῶν τοῦ

Ἴνστιτούτου καὶ τὴν ἐπέκταση τῆς δραστηριότητάς του, γιὰ τὴν καλύτερη ἐκπλήρωση τῶν σκοπῶν πὺ τοῦ ἔταξε ἡ Πολιτεία. Ἐπομένως, θέμα περιοικῆς τῆς ἐτήσιας κρατικῆς ἐπιχορήγησης δὲν προκύπτει. Ἀντίθετα μάλιστα, ἴσως νὰ χρεαστεῖ ν' αὐξηθεῖ σὲ λίγα χρόνια, μὲ τὴ διαρκῆ νομισματικὴ ὑποτίμηση καὶ τὴν ἀνοδικὴ πορεία τοῦ Ἴνστιτούτου.

Β' - Γ'. ΕΡΓΑ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΕΩΣ ΚΑΙ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ

Κατὰ τὸ 1977 τὸ Ἴνστιτούτο πραγματοποίησε σημαντικότερες ἀνακαινίσεις μνημειακῶν κτηρίων του καὶ ἀξιοσημειώτες ἀγορὲς ἐπίπλων καὶ ὀργάνων.

Μὲ τὴν ἔκτακτη σημαντικὴ ἐνίσχυση τῆς Διευθύνσεως Ἀποδήμων Ἑλλήνων τοῦ Ἑπουργείου Ἐξωτερικῶν πὺ χορηγήθηκε πέρυσι, ἔγιναν στὸν ἱστορικὸ ναὸ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου τῶν Ἑλλήνων ριζικὰ ἀνακαινιστικὰ ἔργα, πὺ κρίθηκαν ἀπαραίτητα καὶ ἀπὸ τὴν ἀρμόδια Ἐφορεία τῶν Μνημείων τῆς Βενετίας, ὕστερα ἀπὸ τὸ φοβερὸ σεισμὸ τῆς 6 Μαΐου 1976 καὶ τὴ δευτέρη μεγάλη δόνηση τῆς 15 Σεπτεμβρίου τοῦ ἴδιου ἔτους. Ἔτσι, ἀφοῦ ὑψώθηκαν πολυδάπανα μετάλλινα ἱκρίωματα ἕως τὸ ὕψος τοῦ τρούλλου τῆς ἐκκλησίας, ἔγινε δυνατὸ, μὲ τὸν τρόπο αὐτό, νὰ πραγματοποιηθεῖ ἡ ἐπιθεώρηση, ἐπισκευὴ καὶ στερέωση τοῦ μολυβδοσκεπάστου μεγάλου τρούλλου καὶ τοῦ τρουλλίσκου πὺ τὸν ἐπιστέφει. Ἀφαιρέθηκε ἀπὸ τὸν ἐσωτερικὸ χῶρο τοῦ τρούλλου ἀπίστευτα μεγάλος ὄγκος κοπριάς τῶν περιστεριῶν πὺ εἶχε συσσωρευθεῖ (συνολικὸ βάρους 30 δλόκληρων τόνων) καὶ πὺ ἀπειλοῦσε σοβαρὰ τὴ στατικὴ ἀντοχὴ τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος. Ἐπισκευάστηκε ἔπειτα ἡ μολυβένια στέγη τῶν τριῶν ἀψίδων τοῦ ναοῦ. Ἀντικαταστάθηκαν ἀρκετὰ σάπια δοκάρια ἀπὸ τὴν ξύλινη κατασκευὴ πὺ περιβάλλει τὸν τρούλλο του. Ἐγινε ἔλεγχος καὶ ἀντικατάσταση δυὸ χιλιάδων περίπου σπασμένων κεραμιδιῶν τῆς στέγης του. Ἀντικαταστάθηκαν καὶ οἱ τέσσερες ὑδρορροές, πὺ εἶχαν καταστραφεῖ, μὲ νέες ἀνοξειδωτες ἀπὸ ὀρείχαλκο καὶ ἐπισκευάστηκε τὸ πέτρινο περιμετρικὸ γεῖσο τοῦ κτηρίου. Κατασκευάστηκε νέος κρεμαστὸς μεταλλικὸς διάδρομος πὺ ὀδηγεῖ ἀπὸ τὴ στέγη τῆς ἐκκλησίας στὸ τύμπανο τοῦ τρούλλου. Ἐπιχρυσώθηκαν οἱ μετάλλινες σφαῖρες τοῦ σταυροῦ πὺ ἐπιστέφει τὸν τρούλλο καὶ τοῦ ἄλλου σταυροῦ πὺ βρίσκεται πάνω ἀπὸ τὸ δυτικὸ τύμπανο τοῦ ναοῦ. Τοποθετήθηκε νέο ἀλεξικέραυνο σὲ ἀντικατάσταση τοῦ παλιοῦ, πὺ εἶχε καταστραφεῖ ἀπὸ τὸ χρόνον καὶ πὺ δημιουργοῦσε κίνδυνον γιὰ ὅλα τὰ κτίρια τοῦ Campo dei Greci. Ἐγινε ἔμφραξη τῶν πολυάριθμων ρωγμῶν στὴν ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια τῶν τοίχων καὶ στὴν πρόσοψη τῆς ἐκκλησίας καὶ ἀνανεώθηκε τὸ ἀμμοκονίαμα στὶς

επιφάνειες τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς ἐκκλησίας, ὅπου εἶχε εἰσχωρήσει ἀπὸ τὶς ρωγμὲς αὐτὲς ἡ ὑγρασία. Καθαρίστηκαν οἱ πλάγιοι τοῖχοι καὶ ἡ πρόσοψη πὺν εἶχαν ἀμαυρωθεῖ ἀπὸ τὴ ρύπανση τῆς ἀτμοσφαιρας. Ἀντικαταστάθηκε τὸ φθαρμένο μεταλλικὸ πλέγμα πὺν εἶχε τοποθετηθεῖ στὸ μεγάλο κυκλικὸ παράθυρο τῆς πρόσοψης (ὄφθαλμὸ) τῆς ἐκκλησίας μὲ νέο ἀνοξειδωτο ἀπὸ ὀρείχαλκο καὶ βάρφηκε ὁ σιδερένιος σκελετὸς πὺν βρῖσκεται πίσω ἀπ' αὐτό, γιὰ νὰ ἀποτραπεῖ νέα κηλίδωση τῶν τοίχων τῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τὴ σκουριὰ τοῦ σιδήρου. Ἐπισκευάστηκαν τὰ ξυλόγλυπτα πλαίσια τῶν τριῶν ψηφιδωτῶν τῆς προσόψεως τοῦ ναοῦ. Ἔτσι, μὲ τὶς ἀπαραίτητες καὶ ριζικὲς αὐτὲς ἐπισκευές, πὺν εἶναι ἀμφίβολο ἂν εἶχαν γίνει σὲ τόση ἔκταση ἄλλη φορὰ ἀπὸ τότε πὺν οἰκοδομήθηκε (1539-1573), ἐξασφαλίστηκε ἡ στερεότητα καὶ ἡ καλὴ συντήρηση τοῦ σημαντικοῦ αὐτοῦ ὀρθόδοξου μνημείου, πὺν εἶναι ἡ παλιότερη καὶ ἡ λαμπρότερη ἑλληνικὴ ἐκκλησία στὸ ἔξωτερικό, γιὰ πολλὰς δεκαετίες, ἂν ὄχι γιὰ ὀλόκληρο αἶώνα. Τὴν καλὴ ἐκτέλεση τῶν ἔργων παρακολούθησε ὁ ἐπόπτης μηχανικὸς τοῦ Ἰνστιτούτου κ. V. Passaro καὶ τελικὰ ἤλθε καὶ τὴν ἤλεγξε, τὸν Αὐγούστο, ὁ διευθυντὴς Ἀναστηλώσεως τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν ἀρχιτέκτονας κ. Ἰορδάνης Δημακόπουλος. Τὴν ἔναρξη τῆς ἐπισκευῆς τοῦ καμπαναριοῦ τὴν προγραμματίσαμε, ὅπως ἀναφέραμε παραπάνω, γιὰ τὸ ἐπόμενο ἔτος.

Μὲ ἔξοδα τοῦ Ἰνστιτούτου ἐπισκευάστηκε ἡ στέγη τοῦ μεγάρου τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος καὶ ἡ πλευρά του πὺν εἶναι στραμμένη πρὸς τὴν αὐλὴ τῆς ἐκκλησίας. Ἐπίσης ἐπισκευάστηκε ριζικὰ τὸ στηθαῖο τῆς εἰσόδου τοῦ Ἰνστιτούτου πρὸς τὴν ἐκκλησία τὸ παράλληλο μὲ τὸ Rio dei Greci, πὺν εἶχε πάθει σοβαρὴ ζημιὰ ἀπὸ πρόσκρουση μεγάλης φορτηγίδας. Γιὰ τὴν ἀποτροπὴ νέων προσκρούσεων τοποθετήθηκαν πλάγια στὴν εἴσοδο τρεῖς δυνατοὶ προστατευτικοὶ πάσσαλοι μισοβυθισμένοι στὸ νερὸ τοῦ καναλιοῦ.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὰ σημαντικὰ αὐτὰ οἰκοδομικὰ ἔργα, ἐφροντίσαμε νὰ κατασκευαστοῦν γιὰ τὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Ἰνστιτούτου, δυὸ μεγάλες ξύλινες βιβλιοθήκες συνολικοῦ μήκους 3,60 μ. καὶ ὕψους 2,86 μ. καὶ νὰ ἐντοιχιστεῖ μιὰ τρίτη (μήκους 1,28, ὕψους 2,40 μ.) σὲ κατάλληλη ἔσοχή. Προμηθευτήκαμε ἐπίσης μιὰτελειοποιημένη συσκευὴ ἀναγνώσεως μικροφίλμ τῆς Kodak (Recordax Startech Reader).

Γιὰ τὸ ἔργαστήριο τῶν εἰκόνων πὺν συγκροτήσαμε ἐφέτος, μετὰ τὸ γυρισμὸ τῆς ἐπισκευαστρίας μας (βλ. παρακάτω), προμηθευτήκαμε ἀρκετὰ ἔπιπλα καὶ ὄργανα ἀπαραίτητα γιὰ τὸν ἔξοπλισμὸ του, ὅπως μιὰ μεγάλη προθήκη μὲ ξύλινα κινητὰ ράφια, ἓνα μεγάλο εἰδικὸ τραπέζι, ἓνα ὀκρίβαντα γιὰ τὴ στερέωση τῶν

ἐπισκευαζόμενων εἰκόνων, ἓνα ἰσχυρὸ φωτιστικὸ προβολέα, συσκευὴ γιὰ τὴν ἐμφάνιση φωτογραφιῶν καὶ ἄλλα μικρότερα ὄργανα καὶ ἐργαλεῖα, καθὼς καὶ ὑλικά.

Γιὰ τὸ Μουσεῖο, τέλος, κατασκευάσαμε εἰδικὸ ἔπιπλο, γιὰ νὰ ἐκθέτουμε τὶς ἐκδόσεις τοῦ Ἰνστιτούτου.

Δ'. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΕΡΓΟ

Τὸ ἐπιστημονικὸ ἔργο τοῦ Ἰνστιτούτου κατὰ τὸ 1977 εἶναι τὸ ἀκόλουθο:

1) ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ

Τέσσερις ἀπὸ τοὺς παλιοὺς ἐρευνητὲς τοῦ Ἰνστιτούτου ἔξακολούθησαν νὰ ἐργάζονται σ' αὐτὸ καὶ τὸ πρῶτο ἑξάμηνο (ἢ καὶ σ' ὅλη τὴ διάρκεια) τοῦ 1977, μὲ παράταση τῆς ὑποτροφίας των: οἱ δεσποινίδες α) Χρυσάνθη Παναγιωτοπούλου καὶ β) Ἀναστασία Παπαδία καὶ οἱ κ. κ. γ) Τριαντάφυλλος Σκλαβενίτης καὶ δ) Παναγιώτης Μιχαηλάρης. Οἱ τρεῖς πρῶτοι ἀποχώρησαν λίγο πρὶν ἀπὸ τὴ λήξη τῆς παράτασης αὐτῆς. Στους παλιοὺς αὐτοὺς ὑποτρόφους ἤρθαν νὰ προστεθοῦν καὶ οἱ δυὸ νέοι ποὺ εἶχαν ἐπιτύχει τὸ Δεκέμβριον τοῦ 1976 στὸ διαγωνισμὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ ποὺ ἔφτασαν τὸν Ἰανουάριον, δηλ. ε) ὁ κ. Ἰωάννης Ψαράς, πτυχιούχος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς (Τμημάτων Μέσων καὶ Νέων Ἑλληνικῶν Σπουδῶν) τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καὶ βοηθὸς στὴν ἔδρα μου τῆς Ἱστορίας Μέσων καὶ Νεωτέρων Χρόνων τοῦ Πανεπιστημίου αὐτοῦ καὶ στ) ἡ δεσποινὶς Δέσποινα Βλάσση, πτυχιούχος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς (Φιλολογικοῦ Τμηματος) τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, καθὼς καὶ οἱ δυὸ ἄλλοι νεώτεροι ὑπότροφοι ποὺ πέτυχαν στὸν πρόσφατον διαγωνισμὸ τῆς Ἀκαδημίας τὸν Ὀκτώβριον αὐτοῦ τοῦ ἔτους καὶ ἔφτασαν στὶς ἀρχὲς Δεκεμβρίου, δηλ. ζ) ἡ κυρία Εἰρήνη Φραγκούλη τὸ γένος Βλαχάκη, πτυχιούχος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς (Τμημάτων Μέσων καὶ Νέων Ἑλληνικῶν Σπουδῶν) τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καὶ η) ἡ δεσποινὶς Νίκη Τσελέντη, πτυχιούχος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς (Τμῆμα Ἱστορικὸ καὶ Ἀρχαιολογικὸ) τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Παρακάτω γίνεται λόγος γιὰ τὴν ἐργασία τοῦ καθενὸς ἀπὸ τοὺς ὀκτὼ αὐτοὺς ἐρευνητὲς:

α) Ἡ δ. Χρυσάνθη Παναγιωτοπούλου, ποὺ μὲ τὴν περυσινὴ δεκάμηνη παράταση τῆς ὑποτροφίας της ἔμεινε στὸ Ἰνστιτούτο ὡς τὶς 11 Ἰουνίου 1977, ὅποτε γύρισε στὴν Ἀθήνα, ἐπιχείρησε διάφορες συμπληρωματικὰς βιβλιογραφικὰς καὶ ἀρχαιακὰς ἐρευνες σχετικὰς μὲ τὸ θέμα τῆς διδακτορικῆς της διατριβῆς γιὰ τὸ μητροπολίτη Φιλαδελφείας Μελέτιο Τυπάλδο (1685-1713). Ἐτοί μελέτησε τὰ

πολιτικοκοινωνικά πλαίσια και τὰ ἰδεολογικὰ ρεύματα τῆς μεταβατικῆς ἐποχῆς στὴν ὁποία ἐντάσσεται χρονολογικὰ ἡ δράση του. Προσπάθησε νὰ ἐπισημάνει τὸ πέρασμά του ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο τῆς Πάδοβας, ἐρευνώντας τὸ παλαιὸ ἀρχεῖο τοῦ Πανεπιστημίου, τὴ βιβλιοθήκη του καὶ τὸ ἀρχεῖο τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς (Curia Vescovile). Ἡ ἔρευνα αὐτὴ ἐπιβεβαίωσε καὶ συμπλήρωσε τὰ γνωστὰ στοιχεῖα καὶ τὴν κατατόπισε στὸ πνευματικὸ περιβάλλον μὲ τὸ ὁποῖο συνδέθηκε ὁ Τυπάλδος. Γιὰ νὰ ἐξακριβώσει τὶς σχέσεις τοῦ Τυπάλδου μὲ τὸ γνωστὸ γιὰ τὸν ἀποστολικὸ του ζῆλο Gregorio Barbarigo (ποῦ ἀγιοποιήθηκε ἀργότερα), ἐρεύνησε τὴν τεράστια ἀλληλογραφία του, τὴ διάσπαρτη σὲ πολλὰ ἰταλικὰ ἀρχεῖα καὶ σταχυολόγησε μερικὲς χρήσιμες εἰδήσεις ἀπὸ τὴν Biblioteca del Seminario τῆς Πάδοβας, τὴν Biblioteca Patriarcale del Seminario τῆς Βενετίας καὶ τὴν Biblioteca Nazionale Centrale τῆς Φλωρεντίας.

Προσπαθώντας νὰ διαφωτίσει περισσότερο καὶ τὴ φιλολογικὴ δραστηριότητα τοῦ Τυπάλδου, κατὰ τὴν ἐπιμέλειά του σὲ τὸ συμπέρασμα πὼς αὐτὴ εἶναι στενὰ συνδεδεμένη μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ του δράση.

Ἐρευνώντας στὴ Biblioteca Civica Queriniana τῆς Brescia, διαφώτισε τὶς σχέσεις τοῦ Τυπάλδου μὲ τὸ λόγιό Βενεδεκτῖνο Angelo Maria Querini (ἀργότερα λατινοεπίσκοπο Κερκύρας καὶ καρδινάλιο). Γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ θὰ δημοσιεύσει ἐργασία στὰ «Θησαυρίσματα».

Γιὰ νὰ ἐξακριβώσει τὶς σχέσεις τοῦ Τυπάλδου μὲ τὴν Ἱερὰ Ἐξέταση, ἐρεύνησε τὴ σειρά «Records of the Roman Inquisition and Pataria», serie 1-3 τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Trinity College τοῦ Δουβλίνου, ποῦ ὑπάρχει στὴ μικροταινιοθήκη τοῦ Ἰδρύματος Giorgio Cini τῆς Βενετίας. Δυστυχῶς τὸ ἀποτέλεσμα στάθηκε ἀρνητικόν.

Τέλος, ἡ δ. Παναγιωτοπούλου, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς παραμονῆς της στὸ Σπολέτο, γιὰ νὰ παρακολουθήσει, ὡς ὑπότροφος τοῦ Centro Italiano di Studi Sull'Alto Medioevo τὰ μαθήματα τῆς 25ης Ἑβδομάδας Σπουδῶν (14-20 Ἀπριλίου), ἐπωφελήθηκε γιὰ μιὰ γρήγορη ἐπίσκεψη στὴν Curia Vescovile τῆς πόλης τοῦ Fabriano. Ἐκεῖ ἀναζήτησε πληροφορίες γιὰ τὸ ἀρχεῖο τοῦ παλίου μοναστηριοῦ τῶν Φιλιπίνων, ὅπου, σύμφωνα μὲ ἐνδείξεις, ὑπῆρχε κάποτε ἀλληλογραφία τοῦ Μελετίου Τυπάλδου μὲ τὸν ἐκεῖ ἐξόριστο καθολικὸ ἑξομολογητὴ του Giovanni Battista Bedetti. Ἀλλὰ σήμερον τὸ παλιὸ Oratorio τῶν Φιλιπίνων ἔχει καταρτισεῖ ἐρείπιο καὶ τὸ πλούσιο, κατὰ τὶς μαρτυρίες τῶν περιοίκων, ἀρχεῖο του ἔχει διασκορπιστεῖ.

Ἐγκαταλείποντας τὴ Βενετία, ὕστερα ἀπὸ μακροχρόνιες καὶ πολὺπλευρες ἐρευνες γιὰ τὸ θέμα της, ἡ δ. Παναγιωτοπούλου θὰ εἶναι σὲ θέση, μὲ τὸ πλού-

σιο ύλικό πού συγκέντρωσε καὶ μὲ τὶς ἐξαιρετικὲς τῆς ἱκανότητες, νὰ προχωρήσει στὴν ὀριστικὴ σύνθεση τῆς διατριβῆς τῆς. Εἶναι εὐχάριστο πῶς, ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπιστροφή τῆς, τοποθετήθηκε στὴν ὑπηρεσία τῆς Βιβλιοθήκης καὶ τῶν Ἀρχείων τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν.

β) Ἡ δ. Ἀναστασία Παπαδία, πού, ὕστερα ἀπὸ τὴν τρίμηνη παράταση τῆς ἐνιαύσιας ὑποτροφίας τῆς, ἔμεινε στὴ Βενετία μέχρι τὶς 25 Ἀπριλίου, ὅποτε γύρισε στὴν Ἀθήνα, μπόρεσε, στὸ τετράμηνο αὐτὸ διάστημα, νὰ ὀλοκληρώσει τὴ συλλογὴ ἀνέκδοτου ὑλικοῦ γιὰ τὸ θέμα τῆς διδακτορικῆς τῆς διατριβῆς γιὰ τὴν κρητικὴ ἐπανάσταση τοῦ Γεωργίου Καντανολέου - Λυσογιώργη (1525 - 1528) ἀπὸ τὰ ἀρχεῖα καὶ τὶς βιβλιοθήκες τῆς Βενετίας. Εἰδικότερα ἐμελέτησε :

1) Στὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας τὶς σειρὲς : Relazioni (b. 61 - 63, 81, 83), Capi del Consiglio dei Dieci - Lettere (Filza 17 - 36), Lettere segrete (f. 1 - 3), Consiglio dei Dieci - Parti Comuni (r. 12 καὶ f. 1 - 20), Misti (f. 29 - 54), Serenissima Signoria - Lettere sottoscritte Mar (f. 165), Provveditori di Comun - Atti (b. 9), Atti e lettere (b. 38), Avogaria di Comun - Lettere di Rettori (b. 3517/8), Lettere ai Rettori (b. 3584/2).

2) Στὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Μουσείου Correr ὅλους τοὺς κώδικες πού ἀναφέρονται στὴν Κρήτη, ἀπὸ τὶς σειρὲς Provenienze Diverse, Morosini - Grimani καὶ Cicogna.

Τέλος, παράλληλα μὲ τὴν ἔρευνα, ἡ δ. Παπαδία μετέγραψε καὶ ἀποδελτίωσε τὸ ὑλικό πού συγκέντρωσε. Ἀπὸ μιὰ πρώτη μελέτη του διαπίστωσε πῶς αὐτὸ περιέχει ἐνδιαφέρουσες εἰδήσεις ὄχι μόνο γιὰ τὴν ἐπανάσταση τοῦ Καντανολέου, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ γενικότερη οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ κατάσταση τῆς Κρήτης στὶς πρῶτες δεκαετίες τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνα. Τὸ νέο αὐτὸ ὑλικό τὴν ὀδήγησε στὴ μετατόπιση τῶν χρονικῶν ὀρίων τῆς μελέτης τῆς πρὸς παλαιότερη ἐποχὴ (1512), γιὰ νὰ συμπεριλάβει καὶ ἄλλες ἐπαναστατικὲς κινήσεις πού προηγούνται καὶ συνδέονται ἄμεσα μὲ τὴν ἐπανάσταση τοῦ Καντανολέου. Ἔτσι, ὁ ὀριστικὸς τίτλος τῆς διατριβῆς τῆς θὰ εἶναι «*Ἐπαναστατικὲς κινήσεις καὶ ταραχὲς στὴ Δυτικὴ Κρήτη στὶς ἀρχὲς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνα καὶ ἡ ἐπανάσταση τοῦ Γεωργίου Καντανολέου - Λυσογιώργη (1525 - 1528)*». Ἡ διατριβή, σύμφωνα μὲ τὸ διάγραμμα πού κατάρτισε ἤδη ἡ δ. Παπαδία, θὰ περιλαμβάνει, ἔκτος ἀπὸ τὰ προλεγόμενα καὶ τὴν εἰσαγωγὴ, τὰ ἀκόλουθα μέρη καὶ κεφάλαια :

Α'. Ἐπαναστατικὲς κινήσεις καὶ ταραχὲς στὴ Δυτικὴ Κρήτη στὶς ἀρχὲς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνα : 1) Μεμονωμένα ἐπεισόδια (1512 - 1523).—2) Ἡ ἐξέγερση τοῦ 1523.—

3) Ἡ ἐπανάσταση τοῦ Γεωργίου Καντανολέου - Λυσσογιώργη καὶ ἡ καταστολή της (1525 - 1528).— 4) Ἀποπείρες νέων ταραχῶν καὶ μέτρα κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν.

Β'. Τὰ αἷτια τῶν ἐπαναστατικῶν κινήσεων: 1) Ἐπαναστατημένες περιοχές καὶ γεωγραφικὴ τους θέση.— 2) Οἱ ἐπαναστάτες καὶ ἡ κοινωνικὴ τους προέλευση.— 3) Οἱ Βενετοὶ φεουδάρχες καὶ οἱ Ἑλληνας συνεργάτες τους.

Γ'. Ἀφορμὲς ποὺ ἐπέτειναν τὴν κρίση (σιτοδεία, πανούκλα, κατάληψη Ρόδου ἀπὸ τοὺς Τούρκους).

Στὸ τέλος τῆς διατριβῆς θὰ προστεθεῖ Παράρτημα ποὺ θὰ περιλάβει μαρτυρίες χρονολογῶν καὶ ἐπιλογὴ ἀνέκδοτων ἐγγράφων.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν κύρια ἐργασία της, ἡ δ. Παπαδία συντάξε μελέτημα γιὰ τὰ τελευταῖα χρόνια τοῦ Ἀρσένιου Ἀποστόλη, ἀρχιεπίσκοπου Μονεμβασίας, καὶ τὴν ἀνάμιξή του στὰ πράγματα τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος τῆς Βενετίας (1534 - 1535), ποὺ δημοσιεύεται στὸν τόμο 14 (1977) τῶν «Θησαυρισμάτων». Τέλος, ἀπὸ τὴ σειρὰ *Relazioni*, b. 61, 62, 63, 81 καὶ 83 συγκέντρωσε ὕλικὸ σχετικὸ μὲ τὴν Κρήτη τοῦ ΙΣΤ' καὶ τοῦ ΙΖ' αἰώνα, ποὺ θὰ τὸ παρουσιάσει σὲ προσεχεῖς ἐργασίες.

Πιστεύουμε πὼς καὶ ἡ δ. Παπαδία, ποὺ διακρίθηκε γιὰ τὴν εὐσυνειδησία, τὴν ἐπιμέλεια καὶ τὸ κριτικὸ της πνεῦμα, μετὰ τὴν ἐπιστροφή της, ἔχοντας συγκεντρώσει ὅλο τὸ ὕλικὸ της, θὰ μπορέσει γρήγορα νὰ προχωρήσει στὴ σύνθεση τῆς διατριβῆς της. Οἱ ὄροι ἐργασίας θὰ τῆς εἶναι εὐτυχῶς εὐνοϊκοί, γιὰτὶ διορίστηκε βοηθὸς στὸ Ἱστορικὸ Σπουδαστήριον τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

γ) Ὁ κ. Τριαντάφυλλος Σκλαβενίτης ποὺ παρέμεινε στὸ Ἰνστιτοῦτο, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐνιαύσια ἀνανέωση τῆς ὑποτροφίας του, σχεδὸν ὡς τὸ τέλος τοῦ ἔτους (γύρισε στὴν Ἀθήνα στίς 20 Δεκεμβρίου), συνέχισε καὶ κατὰ τὸ δεύτερον αὐτὸ χρόνον τῆς ὑποτροφίας του τὴ συναγωγὴ ὕλικου γιὰ τὴ σύνταξη διδακτορικῆς διατριβῆς μὲ τὸν τίτλον «Ἑλληνικὰ ἱστορικὰ ἔργα (1750 - 1820)». Τὰ χρονικὰ ὄρια τῆς διατριβῆς του αὐτῆς, ποὺ τὰ εἶχε περιορίσει στὴν ἀρχὴ ὡς τὸ 1800, ἀναγκάστηκε νὰ τὰ διευρύνει ὡς τὸ 1820, περιλαμβάνοντας καὶ τὸ ὕλικὸ τῆς περιόδου 1801 - 1820, ποὺ εὐτυχῶς εἶχε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ προνοήσει νὰ συγκεντρώσει, ἐπειδὴ διαπίστωσε πὼς τὸ ἔτος 1800 δὲν ἀποτελεῖ δικαιολογημένη τομῆ.

Ὁ κ. Σκλαβενίτης προώθησε ἐφέτος τὴν ἔρευνά του γιὰ τὰ ἑλληνικὰ ἱστορικὰ βιβλία ποὺ ἐκδόθηκαν στὴ Βενετία, διερευνώντας τὶς συνθήκες παραγωγῆς τους μέσα στὸν εὐρύτερον βενετικὸ χῶρον. Προχώρησε ἐπίσης στὸν ἐντοπισμὸ τῶν προτύπων τῶν ἑλληνικῶν ἔργων, καθὼς καὶ στὴ συγκριτικὴ τους παραβολή. Ἀπὸ

τὴν ἄλλη μερὶς συγκέντρωσε πληροφορίες γιὰ συγγραφεῖς καὶ ἐκδότες τόσο τῶν ἔργων, ὅσο καὶ τῶν προτύπων τους. Γιὰ νὰ ἐπιτύχει αὐτό, μελέτησε γενικότερα τὴν ἐποχὴ καὶ ἐνημερώθηκε στὴ σχετικὴ βιβλιογραφία.

Τὴ συγκέντρωση τῶν προλεγομένων τῶν ἔργων τῆς νεοελληνικῆς ἱστοριογραφίας μέχρι τὸ 1821, ποὺ τὴν εἶχε ἀρχίσει πέρυσι, τὴν ὀλοκλήρωσε ἐφέτος καὶ προχώρησε στὴ μελέτη τους μὲ σκοπὸ τὴ σχολιασμένη ἐπανέκδοσή τους.

Παράλληλα ὁ κ. Σκλαβενίτης συμπλήρωσε περυσινὴ ἐργασία του μὲ τὸν τίτλο *«Προσθῆκες στὴν Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία (1536 - 1799)»*, ποὺ δημοσιεύεται στὸν τόμο 14 (1977) τῶν «Θησαυρισμάτων». Ἡ σύνταξη τῆς ἐργασίας αὐτῆς τὸν ὀδήγησε στὴ μελέτη γενικότερων προβλημάτων τῆς ἱστορίας τοῦ ἑλληνικοῦ βιβλίου καὶ στὴν ἐτοιμασία τῶν ἐξῆς τριῶν ἐργασιῶν, ποὺ ἐλπίζει νὰ τις δημοσιεύσει σύντομα: 1) *«Αἰτήσεις γιὰ ἐκδόσεις ἑλληνικῶν βιβλίων στὴ Βενετία (1820-1848)»* (ἀπὸ ἀναγραφὰς μηνιαίου δημοσιεύματος τῆς αὐστριακῆς λογοκρισίας).—2) *«Προσθῆκες στὴν Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία 1800 - 1863»* (μὲ ἄγνωστα βιβλία ποὺ ἐντόπισε σὲ διάφορες βιβλιοθῆκες καὶ ἔμμεσες σαφεῖς πληροφορίες τῆς Ἰταλικῆς Βιβλιογραφίας).—3) *«Ἡ ἐπανάδρυση τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Φλαγγινείου Σχολῆς Βενετίας (1828)»* (ἀπὸ ὕλικὸ ποὺ συγκέντρωσε ἀπὸ τὸ Παλαιὸ καὶ τὸ Νέο Ἀρχεῖο τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου.

Ἐξ ἄλλου ὁ κ. Σκλαβενίτης ἐντόπισε στὴ Μαρκιανὴ Βιβλιοθήκη ἀχρονολόγητο μονόφυλλο, εἰκονογραφημένο, μὲ χρησιμολογικὸ κείμενο στὰ ἑλληνικὰ καὶ στὰ ἰταλικά, τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΗ' αἰῶνα, ποὺ ἐλπίζει, ἀφοῦ ἔλυσε τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ πολλὰ προβλήματα ποὺ παρουσιάζει, νὰ τὸ δημοσιεύσει σύντομα.

Γιὰ ὅλες τὶς παραπάνω μελέτες ἐργάστηκε στὴ Μαρκιανὴ Βιβλιοθήκη τῆς Βενετίας, στὴ Biblioteca Universitaria καὶ στὴ Biblioteca Civica τῆς Πάδοβας, στὴ Biblioteca Civica τοῦ Bergamo, στὴ Biblioteca Civica καὶ στὴ Βιβλιοθήκη τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος τῆς Τεργέστης.

Τέλος, στὰ πλαίσια τῆς προσπάθειας ποὺ ἀνέλαβε τὸ Ἑλληνικὸ Ἰνστιτούτο Βενετίας γιὰ τὴν καλύτερη ὀργάνωση τῆς βιβλιοθήκης καὶ τοῦ ἀρχείου τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος τῆς Τεργέστης, ὁ κ. Σκλαβενίτης ἔλαβε ἐνεργὸ μέρος σὲ δυὸ ἐπιστημονικὰ ἀποστολὰς τοῦ Ἰνστιτούτου: 1) γιὰ τὴν τακτοποίηση μέρους τοῦ ἀρχείου καὶ τῆς βιβλιοθήκης (26-28 Ἀπριλίου 1977), μαζὶ μὲ τοὺς συνυποτρόφους του δ. Δέσποινα Βλάσση καὶ κ. Παναγιώτῃ Μιχαηλάρη καὶ 2) γιὰ τὴν καθοδήγηση τῆς προσωρινῆς ταξινόμου τῆς βιβλιοθήκης (10-13 Ὀκτωβρίου). Καὶ γιὰ τὶς δυὸ ἀποστολὰς αὐτὲς ὑπέβαλε στὸ Ἰνστιτούτο λεπτομερεῖς καὶ πολὺ διαφωτιστικὰς ἐκθέσεις.

Ἐλπίζουμε πὼς καὶ ὁ κ. Σκλαβενίτης, πὸν πρόσφερε στὸ Ἰνστιτοῦτο, μὲ προθυμία καὶ ἀποτελεσματικότητα, πολὺτιμη βοήθεια σὲ κάθε περίσταση, θὰ μπορέσει, μετὰ τὴν ἐπιστροφή του στὴν Ἀθήνα, μὲ τὴν ἐργατικότητα, τὴν κρίση καὶ τὴν ἄρτια ἐνημέρωση πὸν διαθέτει, νὰ προχωρήσει στὴ σύνθεση τῆς διατριβῆς του.

δ) Ὁ κ. Παναγιώτης Μιχαηλάρης συνέχισε καὶ κατὰ τὸ δεύτερο αὐτὸ ἔτος τῆς ὑποτροφίας του τὴν ἐργασία του στὰ Κρατικά Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας γιὰ τὴ συλλογὴ καὶ τὴν ἀξιολόγηση τοῦ ὕλικου τῶν τριῶν σειρῶν τοῦ ἰδιωτικοῦ ἀρχείου οἰκογένειας Peruli, τῆς ὁποίας οἱ ἐμπορικὲς δραστηριότητες ἀποτελοῦν τὸ θέμα τῆς διδακτορικῆς του διατριβῆς. Ἡ ὀριστικὴ κατάταξη τῶν σειρῶν αὐτῶν εἶναι : 1) Archivio Privato dei conti Peruli (b. 1 - 48), 2) Commissaria dei conti Peruli (b. 1 - 24) καὶ 3) Serie terze (b. 1 - 57) (ἐνῶ οἱ Indici τῶν Κρατικῶν Ἀρχείων μᾶς δίνουν γιὰ τὴ δευτέρη σειρὰ ἀριθ. φακέλων 1 - 40, ἀπὸ λάθος).

Τὸ πλούσιο ὕλικὸ τοῦ ἀρχείου αὐτοῦ ἀποκαλύπτει τὴν ἐμπορικὴ δραστηριότητα κυρίως τοῦ Δημητρίου Σπυρ. Περούλη, γενικοῦ ἐνοικιαστῆ τοῦ ἀλατιοῦ καὶ κατὰ καιροὺς τοῦ καπνοῦ τῆς Ἀνατολῆς καὶ δίνει πλήρη εἰκόνα τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς διάθεσης τοῦ ἀλατιοῦ τῆς Λευκάδας.

Γιὰ τὴ συλλογὴ βιογραφικῶν στοιχείων γιὰ τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας Περούλη ὡς παράγοντες τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος Βενετίας ὁ κ. Μιχαηλάρης ἐρεῦνήσῃε στὸ Παλαιὸ Ἀρχεῖο τῆς Ἀδελφότητος αὐτῆς καὶ ἀποδελτίωσε τὰ registri ὑπ' ἀριθ. 191 - 200 (Capitolari IV - XIII) καὶ τὰ δυὸ Μητροῶ ἐγγραφῶν τῆς Ἀδελφότητος (reg. 134 καὶ 225).

Ἄλλὰ καὶ ἡ βιβλιογραφικὴ κάλυψη τοῦ θέματός του καὶ ἡ μελέτη τῶν οἰκονομικῶν συνθηκῶν τοῦ ΙΖ' καὶ τοῦ ΙΗ' αἰ. ἀποτέλεσαν σοβαρὸ μέλημα τοῦ κ. Μιχαηλάρη στὸ χρόνο πὸν πέρασε. Ἔτσι συνέχισε τὶς ἐρευνές του στὴ Μαρκιανῆ Βιβλιοθήκη, ὅπου, ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἀποδελτίωσε τὰ ἀκόλουθα περιοδικά : «Ateneo Veneto» (1867 - 1975), «L'Avvisatore Mercantile» (1848 - 1857), «Economia e Storia» (1954 - 1958), «Rivista di Storia Economica» (τόμ. I - VIII, 1936 - 1943), «Bollettino Araldico, Storico - Genealogico del Veneto» (1901 - 1915), «Archivio Storico per la Dalmazia» (1926 - 1940), «Adriatico» (1953 - 1964), «Annali dell' Istituto Italiano di Numismatica» (τόμ. I - VII), «Annali di Commercio, Arti, Manifatture e Mestieri» (1816 - 1817), «Bollettino di Numismatica e Sfragistica per la Storia d' Italia» (1882 - 1887) καὶ «Rassegna Monetaria» (1930 - 1943).

Με τὸν συνυποτρόφου του Δέσπ. Βλάσση καὶ Τριαντ. Σκλαβενίτη ὁ κ. Μιχαηλάρης ἔλαβε μέρος στὴν πρώτη ἀποστολὴ (βλ. παραπάνω ἀριθ. γ) γιὰ τὴν τακτοποίηση τοῦ ἀρχείου καὶ τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος τῆς Τεργέστης. Τέλος, ὁ κ. Μιχαηλάρης συνέχισε μὲ τὸν ἴδιο φιλότιμο ζῆλο τὸ ἐπίπονο ἔργο τοῦ προσωρινοῦ βιβλιοθηκαρίου τοῦ Ἰνστιτούτου, προσφέροντας ἔτσι πολὺτιμες ὑπηρεσίες στὸ Ἰδρυμα, σὲ ἐποχὴ μάλιστα σημαντικοῦ ἐμπλουτισμοῦ τῆς Βιβλιοθήκης του.

ε) Ὁ κ. Ἰωάννης Ψαρᾶς, πού ἔφτασε στὴ Βενετία στὶς 3 Ἰανουαρίου καὶ ἔφυγε, μὲ τὴ λήξη τῆς ἐνιαύσιας ὑποτροφίας του, στὶς 30 Δεκεμβρίου, εἶχε ἐπιλέξει τὸ θέμα τῆς διδακτορικῆς του διατριβῆς ἀπὸ τὸ 1971, ὕστερα ἀπὸ ὑπόδειξη τοῦ ἀρμόδιου καθηγητῆ του στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Θεσσαλονίκης κ. Ἰ. Χασιώτη. Ἐπρόκειτο γιὰ τὴν κατάσταση τῶν νησιῶν καὶ τῶν παραλίων περιοχῶν τοῦ Αἰγαίου Πελάγους κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Κρητικοῦ Πολέμου (1645 - 1669). Τὸ εὐρύτερο φάσμα τῆς μελέτης αὐτῆς θὰ ἦταν οἱ βενετο-τουρκικὲς ναυτικὲς συγκρούσεις, οἱ πρόσκαιρες καταλήψεις νησιῶν καὶ παραλίων ἀπὸ τὸ βενετικὸ στόλο καὶ τὰ δεινὰ τῶν κατοίκων, ὅπως ἡ ἀρπαγὴ ἀγαθῶν, ἡ φορολογία καὶ ἡ ἐκούσια ἢ βίαιη στρατολογία τους γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ βενετικοῦ ναυτικοῦ. Ἡ προσπάθειά του ἀποσκοποῦσε κυρίως στὴν ἀναζήτηση τῶν πηγῶν πού θὰ διαφώτιζαν τὴ συμβολὴ τῶν Ἑλλήνων τοῦ Αἰγαίου στὶς πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις τῆς περιόδου αὐτῆς, πού δὲν εἶχαν ὡς τώρα ἐρευνηθεῖ συστηματικά. Ὁ κ. Ψαρᾶς, ἀπὸ τὸ 1971 ὡς τὸ 1976, μελετοῦσε στὴν Ἑλλάδα τὴ δημοσιευμένη βιβλιογραφία (πηγὲς καὶ βοηθήματα) τοῦ Κρητικοῦ Πολέμου, ἀποδελτιώνοντας τὶς πληροφορίες πού ἐνδιέφεραν τὸ θέμα του, δηλαδὴ ὅ,τι εἶχε οὐσιαστικὴ σχέση μὲ τὸν Κρητικὸ Πόλεμο ἔξω ἀπὸ τὴν Κρῆτη. Τὸ μεγάλο ὅμως πλῆθος τῶν πληροφοριῶν αὐτῶν, πού θὰ ὀδηγοῦσε σὲ ἀδιέξοδο, ἀνάγκασε τὸν κ. Ψαρᾶ νὰ περιορίσει τὸ θέμα του καὶ νὰ ἀναζητήσει ἱκανὰ καὶ δικαιολογημένα ὄρια. Ἡ ἀντικειμενικὴ ἀδυναμία καθορισμοῦ σταθερῶν ἐσωτερικῶν χρονικῶν ὁρίων γιὰ τὰ ἔτη τοῦ Κρητικοῦ Πολέμου στὸ Αἶγαίο τὸν ὀδήγησε στὸν τοπικὸ περιορισμὸ τῆς διατριβῆς στὰ νησιὰ τῶν Κυκλάδων, πού δέχτηκαν πιὸ ἀποφασιστικὸ βάρος ἀπὸ κάθε ἄλλη γεωγραφικὴ ἐνότητα τοῦ Αἰγαίου στὴ διεξαγωγὴ τοῦ πολέμου. Ἔτσι ὁ τίτλος τῆς διατριβῆς του διαμορφώθηκε τώρα ὡς «*Ἡ βενετικὴ παρουσία στὶς Κυκλάδες τὴν ἐποχὴ τοῦ Κρητικοῦ πολέμου (1645 - 1669)*».

Ὁ κ. Ψαρᾶς, γιὰ τὴ συλλογὴ νέου ἀνέκδοτου ὑλικοῦ, ἐργάστηκε στὰ ἀκόλουθα ἰδρύματα τῆς Βενετίας :

1) Στή βιβλιοθήκη τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου, ὅπου χρησιμοποίησε βιβλία πὸν ἔλειπαν ἀπὸ τὶς βιβλιοθήκες τῆς Ἑλλάδας.

2) Στή μικροταινιοθήκη τοῦ Ἰδρύματος Giorgio Cini, ὅπου μελέτησεν α) ἀπὸ τὸ Archivio Segreto Vaticano: I) Archivio della Nunziatura di Venezia, ossia della Cancelleria del Nunzio a Venezia, II) Dispacci dei Nunzi Pontifici a Venezia alla Segreteria di stato e Dispacci della Segreteria di stato ai detti Nunzi καὶ β) ἀπὸ τῆ σειρὰ Biblioteca Apostolica Vaticana: mss. Barberiniani Latini, Lettere di Nunzi Pontifici a Venezia o a loro dirette, di Ecclesiastici Veneti a Ecclesiastici di Curia etc., codici N. 7626 - 7742, 7768 - 7818.

3) Στὰ Ἀρχεῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου Βενετίας, ὅπου μελέτησεν τὰ reg. 191 - 195 (Capitolare IV - VIII) τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Βενετίας) καὶ τὸν κώδικα ὑπ' ἀριθ. 15 («Παρορσία τοῦ Ναοῦ Ἀγίου Γεωργίου τῶν Ἑλλήνων») τοῦ Ἰνστιτούτου.

4) Στὸ Κρατικὸ Ἀρχεῖο, ὅπου μελέτησεν τὶς σειρές: α) Archivio del Duca di Candia, buste 7, 13, 17, 28 bis, 45 bis, 46, 47, 49, 50, 50 bis, 52. β) Archivio Proprio del Bailo a Costantinopoli: Filze 20, 21, 21A, 22 καὶ registri 23, 24. γ) Avogaria di Comun: I) Miscell. Civile, Busta 404 (4150 bis rosso). II) Miscell. Penale, Buste 270 (4420), 494 (4654), 495 (4655). δ) Bailo a Costantinopoli, busta 248 καὶ filze 252, 253, 319, 323, 328, 329, 510. ε) Consiglio dei dieci, lettere dei rettori e provveditori a cariche da terra e da mar, buste 295, 300, 301, 306. στ) Miscellanea Codici, ἀριθ. 340. ζ) Miscellanea di atti diversi manoscritti, filza 115. η) (Pien) Collegio: I) Serenissima signoria, lettere mar, filza 182. II) Suppliche di dentro, filze 36 - 77, 145. III) Suppliche di fuori, filze 398 - 422. IV) Suppliche commesse ai savi, filze 540 - 570. V) Suppliche presentate al Collegio, filze 620 - 622. θ) Senato: I) Avvisi decreti, Costantinopoli, filza 133 bis. II) Dispacci, filze 898 - 900. III) Dispacci degli Ambasciatori - Costantinopoli, filze 126 - 135, 135 bis, 136, 137, 137 A, 138 - 153 καὶ Rubricari D 25, D 26, D 27*, D 28*, D 29 - D 32. IV) Mar. registri 103 - 137. V) Provveditori da terra e da mar, filze 21, 21 bis, 22, 115 - 119, 256, 883, 892, 898, 931, 932, 934 - 939, 1059, 1060, 1065 - 1069, 1072, 1083 - 1091, 1093, 1116, 1154, 1156, 1172 - 1219 - 1225, 1229, 1242 - 1247, 1250, 1251, 1260, 1322 - 1349, 1379 - 1383, 1394, 1395, 1399. VI) Terra, registri 130 - 132, 163.

5) Στή βιβλιοθήκη τοῦ Museo Civico Correr, ὅπου μελέτησεν: α) Archivio Morosini Grimani, buste 86, 333, 334, 334 bis, 335, 336, 340, 460, 517, 567, 589 καὶ κώδικες CXXVII (315), CXXVIII (314), CCCLXXIII (412). β) Provenienze diverse, κώδικες 364 C (filze I - II) καὶ 415 B.

6) Στη Μαρκιανή Βιβλιοθήκη, όπου μελέτησε: Κώδικες τῆς σειρᾶς VII ἰταλικούς 200 (10050), 211 (7468), 580 (8956), 1625 (7644) καὶ κώδικα τῆς σειρᾶς XI ἰταλικὸ 80 (7232).

7) Στὸ Ναυτικὸ Ἱστορικὸ Μουσεῖο τοῦ Ναυστάθμου, ὅπου μελέτησε τὶς ἐξῆς filze καταγραφῆς μικροταινιῶν: S/4, D.C./1α, G.R.=19, G.N.=1, V.S.=4, V.N.=6, Galere/2β, Galeazze/Im, Galere/02, Galeazze/1α, Galere/04α, Vasc./01α, L/072, L/074, L/077, B/N=27, B/N=29, B/N=30α, B/N=30β, AR/48, AC/61α, AC/61β.

8) Στη βιβλιοθήκη Querini Stampalia, ὅπου μελέτησε: α) τὸ Repertorio τῶν χειρογράφων κωδίκων καὶ τοὺς κώδικες: σειρὰ I: XX (1142), σειρὰ IV: LXVI (163), LXXVI (1346), CXC (817), CCXLV (499), σειρὰ VI: XXXVI (348), XXXIX (350), σειρὰ IX: XII (141). β) βιβλία ἀνεύρετα στὴν Ἑλλάδα.

Ἐκτὸς ὅλα τὰ παραπάνω ἰδρύματα τῆς Βενετίας (καθὼς καὶ ἀπὸ τὴν Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Παρισιῶ καὶ τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Harvard τῶν Η. Π. Α.) ὁ κ. Ψαρᾶς ἔλαβε μικροταινίες καὶ φωτοαντίγραφα ἐγγράφων καὶ σπάνιων ἐντύπων.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὴ διατριβὴν του, ὁ κ. Ψαρᾶς ἐρεύνησε τὸ περιεχόμενον φακέλου τοῦ Νέου Ἀρχείου τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Βενετίας μὲ τὶς ἐσωτερικὰς ἐνδείξεις «Germanos, Metropolita di Amassia, Esarca Patriarcale per l'Europana Centrale, Vienna» καί, ἔπειτα ἀπὸ σχετικὴ μελέτη τῶν ἐγγράφων του, ἐτοίμασε ἄρθρον μὲ τὸν τίτλον «Ὁ Γερμανὸς Καραβαγγέλης καὶ ἡ Ὁρθόδοξη Ἑλληνικὴ Κοινότητα τῆς Βενετίας (1924 - 1935)», ποὺ δημοσιεύεται στὸν τόμον 14 (1977) τῶν «Θησαυρισμάτων».

Ἐρευνήσας ἐπίσης στὰ Ἀρχεῖα τῆς Κοινότητος τὰ capitolari, τὰ ληξιαρχικὰ βιβλία καὶ ἄλλους φακέλους καὶ συγκέντρωσε πολλὰ καὶ σημαντικὰ πληροφορία γιὰ τὴ δράσιν τῆς οἰκογένειας Νιν(ν)ῆ ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη, ποὺ στὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰ. ἐγκαταστάθηκε στὴ Βενετία καὶ ἀνέδειξε πολλὰ μέλη τῆς ἐνεργὰ στελέχου τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς πόλεως αὐτῆς, λόγιους καὶ μελετητὰς τῶν θεικῶν ἐπιστημῶν, ἐνῶ σήμερον ἡ οἰκογένεια διατηρεῖται ἐξιταλισμένη. Ἡ ποσότης καὶ ἡ ποιότης τοῦ σχετικοῦ ὑλικοῦ ἔπεισαν τὸν κ. Ψαρᾶ ὅτι ἡ διαπραγματεύσει του θὰ ξέφευγε ἀπὸ τὰ ὄρια ἐνὸς ἀπλοῦ ἁρθρου καὶ γι' αὐτὸ θὰ ἦταν προτιμότερον νὰ ἐπιδιώξει τὴ συγγραφὴ μεγάλης ἀνεξάρτητης μελέτης. Ἦδη ἔχει συγκεντρώσει τὰ 2/3 περιῶπων τοῦ ὑλικοῦ ποὺ ἐπισήμανε γιὰ τὴν οἰκογένειαν αὐτὴν καὶ σκοπεύει νὰ ἐπιχειρήσει ἀργότερον συμπληρωματικὴν ἔρευναν γιὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς μελέτης αὐτῆς.

Τέλος, ὁ κ. Ψαρᾶς ἐπέτυχεν ἀπὸ τὸ Centro Italiano di Studi sull'Alto Medioevo ὑποτροφία καὶ παρακολούθησεν τὴν 25ῃ Ἑβδομάδα Σπουδῶν τοῦ Σπολέτου (14 - 20 Ἀπριλίου), μαζὺ μὲ τὴν δ. Παναγιωτοπούλου (βλ. παραπάνω). Τὸ

ἐφετεινὸ θέμα ἦταν : «La Navigazione Mediterranea nell' Alto Medioevo». Ἡ παρακολούθηση τῶν ἀνακρινώσεων τοῦ στάθηκε περισσότερο χρήσιμη ἀπ' ὅσο ἀρχικὰ ὑπελόγιζε, γιατί τὸν βοήθησε στὴν καλύτερη κατανόηση τῆς προϊστορίας ἀρκετῶν θεμάτων πὸν σχετίζονται μὲ τὴ διατριβή του.

Ὁ κ. Ψαρᾶς, πὸν ἔχει δώσει ὡς τώρα ἀρκετὰ δείγματα τῆς εὐσυνειδησίας καὶ τῆς ἐπιστημοσύνης του καὶ εἶναι κάτοχος διπλώματος μεταπτυχιακῶν σπουδῶν, πιστεύουμε πὸς θὰ μπορέσει πολὺ γρήγορα νὰ προχωρήσει στὴ σύνθεση τῆς διατριβῆς του.

στ) Ἡ δ. Δέσποινα Βλάσση, πὸν ἔφτασε κι' αὐτὴ στὸ Ἰνστιτοῦτο στὶς 3 Ἰανουαρίου, διάλεξε γιὰ τὴ διδακτορικὴ της διατριβὴ θέμα μὲ τὸν τίτλο «Μεταξάδες - Ἀννιοὶ : ἐσωτερικὲς ἀναταραχὲς καὶ ἐπαναστατικὰ κινήματα στὴ βενετοκρατούμενη Κεφαλονιά κατὰ τὸ ΙΗ' αἰώνα». Ἀφοῦ ἐπισήμανε τὴ βιβλιογραφία καὶ ἄρχισε τὴ συλλογὴ τῶν πληροφοριῶν ἀπὸ βιβλία τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ἰνστιτούτου καὶ τῶν ἄλλων βιβλιοθηκῶν τῆς Βενετίας, ἐπιχείρησε συστηματικὴ συλλογὴ τοῦ ἀνέκδοτου ὕλικου ἀπὸ τὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας. Ἔτσι μελέτησε ὡς τώρα τὶς ἀκόλουθες σειρές :

α) Inquisitori di stato : 1) Lettere ai rettori, buste 38, 133, 134, 136-142, 192-195. 2) Dispacci : Buste : 262, 395, 397, 399-408. 3) Processi civili, buste : 789, 792-796. 4) Ricondata, busta : 883. 5) Processi criminali, buste : 1073, 1080, 1085, 1090, 1096, 1109, 1119. 6) Processi politici, buste : 1219, 1253. 8) Registro dei condannati, buste : 1255, 1257, 1258.

β) Provveditori sopra feudi, buste : 739, 740, 743, 804, 812, 1073-1076, 1161, 1163-1166, 1168, 1169.

γ) Consiglio dei X - lettere dei rettori, ai capi ed altre cariche, buste : 287, 293, 296, 300, 301, 306.

δ) Cavalieri di San Marco dall'anno 1456 al 1792. Cancelleria inferiore, filze : 174, 175.

ε) Archivio privato famiglia grimani ai servi, busta : 30.

στ) Sindici inquisitori in terraferma e levante, buste : 77, 84.

ζ) V savi alla mercanzia, buste : 375, 729.

η) Provveditori da terra e da mar, filze : 329, 829, 830, 877-879, 909-920, 920 bis, 921, 950-970.

Ἡ δ. Βλάσση ἔχει σκοπὸ, ἀφοῦ ὀλοκληρώσει τὴ μελέτη καὶ τῆς σειρᾶς Provveditori, νὰ ἐρευνήσει ἀρκετὲς ἄλλες σημαντικὲς σειρὲς (Consiglio dei Dieci, Avogaria di Comun, Consultori in Jure, Santo Ufficio κ.λπ.), ὅπου ὑπάρχουν

ἐνδείξεις ὅτι θὰ βρεῖ ἐνδιαφέρον ὕλικό. Τὸ ὕλικό ποῦ συγκέντρωσε ὡς τώρα προσφέρει πολλὰ καὶ ἐνδιαφέρουσες πληροφορίες γιὰ τὴν κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ ζωὴ στὴν Κεφαλληνία καὶ ἀρκετὰ στοιχεῖα γιὰ τὴν ἐξήγηση τῶν συγκρούσεων ἀνάμεσα στὶς ἰσχυρὰς αὐτὰς οἰκογένειες καὶ τῶν ἐπαναστατικῶν κινήματων κατὰ τῆς βενετικῆς ἐξουσίας. Μετὰ τὴν καταστολὴ τῶν κινήματων αὐτῶν οἱ Βενετοὶ συνελάμβαναν τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν δυὸ ἀντίπαλων παρατάξεων καὶ τοὺς δικάζαν στὴ Βενετία. Οἱ σχετικὲς δικογραφίαι ποῦ ἡ δ. Βλάσση βρῆκε καὶ φωτογράφησε εἶναι πολὺ κατατοπιστικὲς, γιὰτὶ στὰ πλαίσια τῆς ἀνακρίσεως γίνονται συχνὰ ἀναδρομὲς στὸ παρελθὸν καὶ ἔτσι διαφωτίζονται καλύτερα τὰ γεγονότα. Ἀνάμεσα στὶς πληροφορίες αὐτὰς εἶναι καὶ ἐκείνες ποῦ ἀναφέρονται στὴ σύλληψη καὶ τὴν καταδίκη, τὸ 1750, μετὰ τὴ στάση τῶν Μεταξάδων ἐναντίον τῶν Βενετῶν, τοῦ Μαρίνου καὶ τοῦ Ἀναστασίου Μεταξᾶ, καθὼς καὶ στὸ νέο κίνημα τοῦ 1760, ποῦ κατάληξε πάλι στὴ σύλληψη τοῦ Μαρίνου Μεταξᾶ καὶ τοῦ Μαρίνου Ἀννίνου, ποῦ δικάστηκαν στὴ Βενετία, καταδικάστηκαν σὲ θάνατο καὶ κρεμάστηκαν στὴν πλατεῖα τοῦ Ἁγίου Μάρκου. Τὰ ἔγγραφα μαρτυροῦν πὼς οἱ συγκρούσεις συνεχίστηκαν μέχρι τὴ πτώση τῆς Βενετικῆς Πολιτείας τὸ 1797. Ἡ Βενετία, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἔνοπλη ἀντιμετώπιση τῶν κινήματων, ἔπαιρνε καὶ διάφορα ἄλλα μέτρα. Τροποποίησε τὸν κανονισμό τοῦ Συμβουλίου τῆς Κεφαλληνίας, παραχώρησε ἀξιώματα καὶ θέσεις, φρόντισε γιὰ τὴν καλύτερη διοίκηση κλπ.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας, ἡ δ. Βλάσση κατέβηκε τὸν Αὐγουστο καὶ ἐργάστηκε γιὰ λίγες μέρες στὸ Τοπικὸ Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο τῆς Κεφαλληνίας, ὅπου καὶ ἐρευνήσε τὶς ἀκόλουθες σειρὰς τοῦ ὡς τώρα καταταγμένου ὕλικου ἀπὸ τὸ Ἀρχεῖο τῆς Διοικήσεως Ἀσσοῦ :

1) Libro Notifiche 1760 - 1762 (No 30).— 2) Fortezza di Asso - Provveditori - Scritture : 1760 (No 50), 1761 (No 51).— 3) Fortezza di Asso - Provveditori - Lettere Ricevute : 1760 (No 62), 1761 (No 63).— 4) Fortezza di Asso - Provveditori - Mandati - Libri : 13 - 17, 1751 - 1762 (Libri dei mandati diversi dei Provveditori di Asso sotto l'ex Governo Veneto).— 5) Fortezza di Asso - Provveditori - Mandati - Libri : 18 - 28, 1762 - 1791 (Libri dei mandati civili e diversi dei Provveditori di Asso sotto l'ex Governo Veneto).

Μετὰ τὴν Κεφαλονιά ἡ δ. Βλάσση ἐρεύνησε καὶ στὴν Ἀθήνα, στὰ Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, τὸ ἀρχεῖο τῆς οἰκογένειας Μεταξᾶ, ποῦ περιλαμβάνει ὅμως μονάχα τὸ ἀρχεῖο τοῦ Ἰωάννη Μεταξᾶ (1871 - 1941) καὶ ἄρα ἀποδείχτηκε ἄσχετο μὲ τὸ θέμα τῆς.

Γιὰ τὴ βιβλιογραφικὴ προσέγγιση τοῦ θέματός τῆς ἀπὸ τὴν ἰταλικὴ πλευρὰ, ἐργάστηκε στὴ Μαρκιανὴ Βιβλιοθήκη, ἐντοπίζοντας βιβλία ἢ ἀρθρα σὲ περιοδικά.

Μελέτησε τὸ φεουδαρχικὸ σύστημα στὰ Ἐφτάνησα, ἰδιαιτέρα τὴν παραχώρηση τίτλων καὶ τιμαρίων, τὴν κοινωνικὴ δομὴ, τὶς σχέσεις τῶν Βενετῶν μὲ τοὺς ὑπὸ-κούς τους καὶ τέλος τὴ συμμετοχὴ κεφαλόνιτικων σωμάτων μὲ ἀρχηγούς τοὺς Μεταξάδες καὶ Ἄννινους στὰ Ὁρλωφικά, κατὰ τὸν Α΄ Ρωσοτουρκικὸ Πόλεμο (1770 - 1774) καὶ τὴν ἀντίδραση τῆς Βενετίας.

Ἐξ ἄλλου ἢ δ. Βλάσση κατὰ τὴ διάρκεια τῶν ἐρευνῶν της στὰ βενετικὰ ἀρχεῖα, ἐντόπισε μερικὰ ἔγγραφα γιὰ τὴν ἀποίκηση τῆς Ἀκυληίας ἀπὸ Ἑλλήνες τὸ ΙΗ΄ αἰῶνα. Ἐπειδὴ καὶ τὸ θέμα καὶ τὸ νέο ὕλικὸ παρουσιάζουν ἐνδιαφέρον, ἀποφάσισε νὰ ἐτοιμάσει ἰδιαιτέρη μελέτη μὲ τὸν τίτλο: «*Ἡ ἀποίκηση τῆς Ἀκυληίας ἀπὸ τοὺς Ἑλλήνες τὸ ΙΗ΄ αἰῶνα καὶ ἡ πολιτικὴ τῆς Αὐστρίας*», ποὺ θὰ δημοσιευτεῖ στὰ «*Θησαυρίσματα*». Ἦδη ἐρευνήσε πολυάριθμους φακέλους ἀπὸ τὴ σειρά τῶν Inquisitori di Stato (Materie Ecclesiastiche, Lettere, Dispacci, Riferte dei Confidenti, Anvisi) καὶ ἀπὸ τὴ σειρά τῶν Senato Secreta. Dispacci Dagli Ambasciatori a Vienna, καθὼς καὶ ἀπὸ τὴ σειρά V Savi Alla Mercanzia. Τὴν ἐρευνά της ἐπεξέτεινε καὶ στὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Τεργέστης, ὅπου ἐρεύνησε τὶς σειρές: 1) Intendenza Commerciale per il Litorale in Trieste: 1748 - 1776 (Buste 249, 63, 54, 55) καὶ 2) Cesareo Regio Governo in Trieste: 1776 - 1809 (Buste: 68, 70). Στὶς βιβλιοθήκες τῆς Βενετίας καὶ τῆς Τεργέστης συμπλήρωσε τὴ βιβλιογραφικὴ της ἐνημέρωση γιὰ τὸ θέμα. Ἔτσι τὸ ὕλικὸ ποὺ συγκέντρωσε καὶ ποὺ τώρα τὸ ἐπεξεργάζεται προσφέρει νέα στοιχεῖα μὲ τὰ ὁποῖα φωτίζεται σφαιρικὰ τὸ φαινόμενο τῆς ἀποίκτησης τῆς Ἀκυληίας ἀπὸ Ἑλλήνες καὶ ἡ τύχη τῆς ἀποικίας, καθὼς καὶ τὰ σχέδια τῆς Αὐστρίας καὶ οἱ ἀντιδράσεις τῆς Βενετίας. Ὡς τώρα εἶχαν δημοσιευτεῖ πενιχρὰ πράγματα γιὰ τὸ θέμα αὐτό.

Τέλος, ἡ δ. Βλάσση ἔλαβε κι αὐτὴ μέρος στὴν πρώτη ἀποστολὴ ποὺ ὀργάνωσε τὸ Ἰνστιτοῦτο μας γιὰ τὴν τακτοποίησιν μέρους τοῦ Ἀρχείου καὶ τῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος τῆς Τεργέστης (βλ. παραπάνω).

Ἡ δ. Βλάσση ἐργάζεται μὲ ζῆλο καὶ ἱκανότητα καὶ ἐλπίζομε πὼς ἡ ἐργασία της θὰ δώσει ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα.

ζ) Ἡ κ. Εἰρήνη Φραγκούλη, ποὺ ἔφτασε στὶς 3 Δεκεμβρίου, διάλεξε γιὰ θέμα τῆς διδακτορικῆς της διατριβῆς τὴ μεγάλη Κρητικὴ ἐπανάσταση τοῦ Ἀλεξίου Καλλέργη (1292 - 1299). Ἀπὸ τὶς πρῶτες κιόλας μέρες τῆς διαμονῆς της στὸ Ἰνστιτοῦτο, ἄρχισε νὰ πηγαίνει στὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας γιὰ ἓνα πρῶτο κατατοπισμὸ στὴν ἐρευνά της καὶ ν' ἀποδελτιώνει στὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Ἰνστιτούτου πληροφορίες γιὰ τὸ θέμα της ἀπὸ τὴ σειρά τῶν ἰταλικῶν ἐκδόσεων τῶν νοταρίων τῆς Κρήτης καὶ ἄλλα κείμενα τοῦ ΙΓ΄ αἰῶνα. Ἐπειδὴ τὸ θέμα εἶναι

σημαντικό, ή κ. Φραγκούλη θα έχει να επιτελέσει ύπολογίσιμο σὲ ἔκταση συλλεκτικὸ ἔργο.

η) Ἡ δ. Νίκη Τσελέντη, πού ἔφτασε κι αὐτὴ τὴν ἴδια ἡμερομηνία, ἀποφάσισε, ἀφοῦ συνεννοήθηκε μαζί μου, καθὼς καὶ μὲ τὸν εἰδικότερο ἀπὸ μένα καὶ ἄμεσα ἐνδιαφερόμενο γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ κ. Μανόλη Χατζηδάκη, νὰ διαλέξει ὡς θέμα τῆς διδακτορικῆς τῆς διατριβῆς τὴ συγκέντρωση πληροφοριῶν ἀπὸ τὰ ἀρχεῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου γιὰ τὴν παρουσία καὶ τὴ δράση Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν στὴν Ἑλληνικὴ Ἀδελφότητα καὶ γιὰ τὴν ἀπόκτηση (ἀπὸ κληρονομίες, δωρεές, παραγγελίες, ἀγορές κλπ.), κατοχὴ καὶ συντήρηση ἀπ' αὐτὴν ἑλληνικῶν καλλιτεχνικῶν ἔργων. Τὸ θέμα αὐτό, ἂν μάλιστα τὸ ὕλικὸ πού θὰ συγκεντρωθεῖ εἶναι καὶ ποσοτικὰ ἱκανοποιητικὸ, παρουσιάζεται ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρον καὶ θὰ φωτίσει τὴν ἱστορία ὄχι μόνο τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος Βενετίας, ἀλλὰ καὶ τῆς μεταβυζαντινῆς τέχνης. Ἡ δ. Τσελέντη ἄρχισε ἤδη, μὲ τὴν καθοδήγησή μου, νὰ μελετᾷ τὰ πρῶτα εὑρετήρια περιουσιακῶν στοιχείων καὶ ἀντικειμένων τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος γιὰ τὴ συγκέντρωση τοῦ ὕλικου τῆς.

Ἐδῶ πρέπει νὰ προστεθεῖ πὼς ἀπὸ τοὺς παλιότερους ὑποτρόφους τοῦ Ἰνστιτούτου ὁ κ. Ἀθανάσιος Παλιούρας ἐτύπωσε τὴ διδακτορικὴ του διατριβὴ πού εἶχε ἐτοιμάσει στὸ Ἰνστιτούτο μὲ τὸν τίτλο *«Ὁ ζωγράφος Γεώργιος Κλόντζας (1540 ci - 1608) καὶ αἱ μικρογραφίαι του»* καὶ ἀναγορεύθηκε διδάκτορας τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

2) ΦΙΛΟΞΕΝΟΥΜΕΝΟΙ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ

Σημειώνουμε παρακάτω κατὰ σειρὰ τοὺς φιλοξενουμένους τοῦ Ἰνστιτούτου, τακτικὸς καὶ ἔκτακτος, Ἕλληνες καὶ ξένους, καθὼς καὶ τοὺς κυριότερους ἐπισκέπτες κατὰ τὸ 1977.

I. α) Ἡ δ. Μαρία Κωνσταντουδάκη, παλιὰ ὑπότροφος τοῦ Ἰνστιτούτου, προσκλήθηκε ἀπὸ τὴν Ἐποπτικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Ἰδρύματος γιὰ ἓνα ἐξάμηνο καὶ ἐργάστηκε σ' αὐτὸ ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου μέχρι 30 Ἰουνίου. Στὸ διάστημα αὐτό, γιὰ τὴ συμπλήρωση τῆς διδακτορικῆς διατριβῆς πού ἐτοιμάζει, μὲ θέμα τὶς ἰταλικὲς ἐπιδράσεις στὴ ζωγραφικὴ τοῦ Μιχαὴλ Δαμασκηνοῦ, παράλληλα μὲ τὴ σύνθεση τῶν πρῶτων κεφαλαίων γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὴν καλλιτεχνικὴ δράση τοῦ ζωγράφου, σύμφωνα μὲ τὰ νέα ἀρχεῖα καὶ στοιχεῖα, καὶ παράλληλα μὲ τὴν ἀνάλυση τῶν ἔργων του τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Κρήτης, εἶχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπεκτείνει τὶς ἔρευνές της στὸ χῶρο τῆς φλαμανδικῆς ζωγραφικῆς. Ἐξέτασε ἀπὸ κοντὰ πολυάριθμα ἔργα

φλαμανδικῆς τέχνης κατὰ τὴ διάρκεια ὀργανωμένου ἐκπαιδευτικοῦ ταξιδιοῦ στὰ Μουσεῖα τῶν κυριότερων πόλεων τοῦ Βελγίου καὶ τῆς Ὀλλανδίας, τὸν Ἀπρίλιο. Συγχρόνως παρακολούθησε καὶ στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Βενετίας μαθήματα φλαμανδικῆς τέχνης.

Ἐξ ἄλλου, στὰ πλαίσια τῆς μελέτης τῶν σχέσεων τοῦ Δαμασκηνοῦ μὲ τὸ μεγάλο συμπατριώτη καὶ σύγχρονό του ζωγράφο Δομήνικο Θεοτοκόπουλο, ἐπισκέφτηκε, τὸν Ἰούνιο, τὴν Ἰσπανία. Στὴ Μαδρίτη ἐργάστηκε στὴν Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη καὶ μελέτησε παλιότερα καὶ πρόσφατα ἔργα γιὰ τὸ Θεοτοκόπουλο, καθὼς καὶ στὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Ἰνστιτούτου Diego Velasquez, στὸ Γαλλοῖσπανικὸ ἐπιστημονικὸ κέντρο Casa di Velasquez, πού βρίσκεται στὴν πανεπιστημιούπολη καὶ διαθέτει πλούσια συλλογὴ ἐπιστημονικῶν περιοδικῶν καὶ στὸ φωτογραφικὸ ἀρχεῖο τοῦ Μουσείου τοῦ Prado. Στὸ Μουσεῖο αὐτὸ μελέτησε ἀπὸ κοντὰ πίνακες τοῦ Θεοτοκόπουλου. Τὸ ἴδιο καὶ στὸ Toledo καὶ στὸ Escorial.

Στὴ Βενετία ἡ δ. Κωνσταντουδάκη συμπλήρωσε τὴ συγκέντρωση εἰκονογραφικοῦ ὕλικου σχετικοῦ μὲ τὴ διατριβή της. Ἀναζητώντας νέα βιογραφικὰ στοιχεῖα γιὰ τὸ Δαμασκηνό, ἐρεύνησε σὲ κατάστιχα νοταρίων τῆς Βενετίας τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνα, χωρὶς ὅμως ἀποτέλεσμα, καὶ στὸ Παλαιὸ Ἀρχεῖο τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου, ὅπου ἡ ἔρευνα στάθηκε ἀποδοτικὴ.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἔρευνα θεμάτων τῆς διατριβῆς της, ἐτοίμασε ἄρθρο μὲ τὸν τίτλο «*Νέα ἔγγραφα γιὰ ζωγράφους τοῦ Χάνδακα (ΙΣΤ' αἰ.) ἀπὸ τὰ ἀρχεῖα τοῦ Δούκα καὶ τῶν νοταρίων τῆς Κρήτης*», πού δημοσιεύεται στὸν τόμο 14 (1977) τῶν «*Θησαυρισμάτων*». Συμπλήρωσε ἐπίσης τὴ συλλογὴ συγκριτικοῦ ὕλικου ἀπὸ τὴ δυτικὴ τέχνη γιὰ τὴ μελέτη τῆς ἀπεικόνισης ἀφιερωτῶν σὲ μεταβυζαντινὲς εἰκόνες τοῦ Μουσείου τοῦ Ἰνστιτούτου πού ἐτοιμάζει.

Στὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας συμπλήρωσε τὴ φωτογράφιση ἀρχαιολογικοῦ ὕλικου πού εἶχε ἐπισημάνει ἀπὸ παλιότερες ἔρευνές της, σχετικοῦ μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ καὶ κοσμικὴ ἀρχιτεκτονικὴ στὸ Χάνδακα τὸ ΙΣΤ' αἰῶνα, καθὼς καὶ τὴ γλυπτικὴ, τὴν ἀργυροχοΐα καὶ χρυσοχοΐα, τὴν κεντητικὴ καὶ ἄλλα μικρότερα θέματα.

Σὲ ἐρευνητικὰ ταξίδια σὲ ἰταλικὲς πόλεις (Bergamo, Brescia, Bassano, Bologna) ἡ δ. Κωνσταντουδάκη μελέτησε ζωγραφικὰ καὶ χαρακτικὰ ἔργα. Στὴ Ravenna ἐπισήμανε δίπτυχο τῆς Κρητικῆς Σχολῆς μὲ σκηνὲς ἀπὸ τὸ βίο τοῦ Χριστοῦ, γιὰ τὸ ὁποῖο ἐτοίμασε ἐργασία, καθὼς καὶ ἄγνωστη προσωπογραφία τοῦ βυζαντινοῦ λογίου Μανουὴλ Χρυσολωρᾶ.

Τέλος, στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Βενετίας παρακολούθησε, γιὰ τέταρτη σὴν σειρά χρονιά, τὰ μαθήματα ἱστορίας τῆς μεσαιωνικῆς καὶ νεώτερης τέχνης, καθὼς

καὶ τὰ μαθήματα σύγχρονης τέχνης καὶ τὰ εἰδικὰ σεμινάρια. Ἐκ τῆς Πανεπιστημίου ἔλαβε σχετικὸ πιστοποιητικὸ σπουδῶν.

Ἐλπίζουμε πὼς ἡ ἀξιέπαινη ἐπέκταση τῆς δ. Κωνσταντουδάκη σὲ τόσος πολλὰ καὶ ἐνδιαφέροντα θέματα δὲν θὰ παρεμποδίσει οὐσιαστικὰ τὴ σύνταξη τῆς διδακτορικῆς τῆς διατριβῆς.

β) Ὁ κ. Μανόλης Χατζηδάκης, ἐπίτιμος γενικὸς ἔφορος ἀρχαιοτήτων καὶ διευθυντῆς τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου, προσκλήθηκε ἀπὸ τὴν Ἑποπτικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Ἰνστιτούτου, ὕστερα ἀπὸ πρότασή μου, γιὰ δυὸ μῆνες καὶ ἦλθε καὶ ἐργάστηκε στὴ Βενετία ἀπὸ 13 Αὐγούστου - 26 Σεπτεμβρίου. Κύριος σκοπὸς τοῦ κ. Χατζηδάκη ἦταν νὰ παρασκευάσει τὴ δευτέρη ὀριστικὴ ἔκδοση (σὲ ἀγγλικὴ γλῶσσα) τοῦ ἐπιστημονικοῦ καταλόγου τοῦ τῶν εἰκόνων τοῦ Ἰνστιτούτου ποὺ τυπώθηκε τὸ 1962 ὡς τὸ ὑπ' ἀριθ. 1 δημοσίευμα τῆς «Βιβλιοθήκης» του. Τὸ Ἰδρυμά μας, κατανοώντας τὴ σημασίαν τοῦ ἔργου αὐτοῦ, ἔθεσε στὴ διάθεσιν τοῦ διακεκριμένου ἐρευνητῆ καὶ ἱστορικοῦ τῆς τέχνης ὁ,τιδήποτε ἦταν χρήσιμο γιὰ τὴν ἐργασίαν του, ὥστε νὰ γίνῃ πολὺ εὐκολότερη ἀπ' ὅ,τι κατὰ τὴν πρώτη σύνταξιν τοῦ βιβλίου του: τὶς παλιὰς φωτογραφίας καὶ τὰ ἀρνητικά, τὰ δελτία καὶ τὶς καταγραφὰς τῶν εἰκόνων, τὰ ἔντυπα τῆς Βιβλιοθήκης του, τὰ εὐρετήρια καὶ τὶς μαρτυρίες τῶν ἀρχείων του. Παράγγειλε πολυάριθμους νέους φωτογραφίους, γενικὰ καὶ λεπτομερειακὰς, ἀπλὰς καὶ ἑγχρωμὰς καὶ ἔστησε εἰδικὰ ἱκρίωματα στὴν ἐκκλήσιαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου γιὰ τὴν φωτογράφιση τῶν δυὸ μεγάλων ἐνυπόγραφων εἰκόνων τοῦ Μιχαὴλ Δαμασκηνοῦ. Ἔτσι ὁ κ. Χατζηδάκης μπόρεσε νὰ ἐργασεῖ ἀνετα καὶ νὰ ἀξιοποιήσῃ μὲ τὸν καλύτερον τρόπο τὸ περιορισμένον χρονικὸ διάστημα κατὰ τὸ ὅποῖον οἱ ἀσχολίαι του τοῦ ἐπέτρεψαν νὰ μείνῃ στὸ Ἰνστιτούτον. Ὁ συνεργάτης μας, μὲ τὴν ἐρευνητικὴν καὶ τὴν μεγάλην ἐμπειρίαν του, μπόρεσε ν' ἀνακαλύψῃ πολλὰ νέα καὶ σημαντικὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὴν ἐπιτόπια μελέτη τῶν εἰκόνων, ποὺ ἀνατρέπουν καὶ συμπληρώνουν ἀρκετὰ ἀπὸ τὰ ὡς τώρα δεδομένα καὶ ποὺ θὰ τὰ παρουσιάσῃ στὴ νέα ἔκδοσιν τοῦ βιβλίου. Τὶς λεπτομέρειαι τῆς ἔκδοσιν αὐτῆς τὶς συζήτησε μαζί μου καὶ καταλήξαμε σὲ ἀπόλυτη συμφωνίαν. Θὰ χρειασεῖ νὰ ἔλθῃ συνεργεῖο εἰδικὸ Ἑλλήνων ἐπισκευαστῶν ἀπὸ τὴν Ἀθήναν, γὰρ νὰ κάμῃ ὀρισμέναι ἐργασίαι μὲ τὴν καθοδήγησιν τοῦ κ. Χατζηδάκη. Ἐν τῷ μεταξύ ὁ ἴδιος ἔδωκε σχετικὰς ὁδηγίας στὴν ἐπισκευάστρια τῶν εἰκόνων τοῦ Ἰνστιτούτου κ. Eileen Maitland, ποὺ γύρισε καὶ ἀνέλαβε ἐργασίαν (βλ. παρακάτω) γιὰ τὴν ἐπισκευὴν καὶ συντήρησιν ὀρισμένων εἰκόνων ποὺ ἔχουν ἐπείγουσαν ἢ ἐπιτακτικὴν ἀνάγκην καὶ κατὰ σειράν προτεραιότητος.

Τὸ Ἴνστιτούτο ἐλπίζει νὰ ἔχει σύντομα καὶ πάλι ὡς φιλοξενούμενό του τὸν κ. Χατζηδάκη, γιὰ νὰ προωθηθῆι ταχύτερα ἢ προγραμματιζόμενη σπουδαία ἔκδοση.

γ) Ὁ κ. Boris L. Fonkitch, ἐπιστημονικὸς συνεργάτης στὸ Τμήμα Βυζαντινολογίας τοῦ Ἴνστιτούτου Ἱστορίας τῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως, ὕστερα ἀπὸ ἀλληλογραφία μὲ τὸ διευθυντὴ τοῦ Τμήματος αὐτοῦ καὶ τὸ γενικὸ γραμματέα τῆς Ἀκαδημίας, προσκλήθηκε ἀπὸ τὴν Ἐποπτικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Ἴνστιτούτου γιὰ τρεῖς μῆνες καὶ ἦλθε ὡς φιλοξενούμενός του στὶς 3 Ὀκτωβρίου, γιὰ νὰ φύγει μεθαύριο, 2 Ἰανουαρίου 1978. Ὁ κ. Fonkitch, ἑλληνιστής, παλαιογράφος καὶ κωδικολόγος διεθνoῦς φήμης, συγγραφέας πολυάριθμων ἐργασιῶν γιὰ ἑλληνικὰ χειρόγραφα καὶ ἔγγραφα, ἀσχολεῖται συστηματικὰ, καθὼς εἶναι γνωστό, ἀπὸ χρόνια μὲ τὴν καταλογογράφηση ὄλων τῶν ἑλληνικῶν χειρογράφων ποὺ βρίσκονται στὶς διάφορες βιβλιοθῆκες τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως. Γιὰ τὴν ἐργασία αὐτή, ποὺ φυσικὰ ἐνδιαφέρει ἰδιαίτερα τὴν ἑλληνικὴ ἐπιστῆμη καὶ γιὰ τὴν ὁποία εἶναι ὁ καταλληλότερος, ἀλλὰ καὶ ὁ μοναδικὸς ἐρευνητὴς ποὺ διαθέτει σ' αὐτὸ τὸν τομέα ἢ χώρα του, εἶχε ἀνάγκη νὰ συμβουλευθῆι πολυάριθμα χειρόγραφα καὶ ἔντυπα ποὺ βρίσκονται σὲ βιβλιοθῆκες τῆς Ἰταλίας. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ὁ κ. Fonkitch ἔχει στὴν κατοχὴ του σπουδαιότατο ἀνέκδοτο ὕλικὸ γιὰ μεγάλες ἑλληνικὲς προσωπικότητες τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν γραμμάτων (ὅπως ὁ Μάξιμος Μαργούνης, ὁ Μελέτιος Πηγάς, ὁ Κύριλλος Λούκαρης), ποὺ ἐνδιαφέρει ἀμεσῶτα τὸ Ἴνστιτούτο μας. Γιὰ ὄλους αὐτοὺς τοὺς λόγους ἡ φιλοξενία του στάθηκε πολὺ ἐπωφελὴς καὶ γιὰ τὶς δυὸ πλευρές.

Στὸ τρίμηνο διάστημα τῆς παραμονῆς του στὴν Ἰταλία ὁ κ. Fonkitch ἐργάστηκε στὴ Βενετία (2 Ὀκτωβρίου - 9 Νοεμβρίου καὶ 12 Δεκεμβρίου καὶ ἑξῆς), στὴ Ρώμη (10 Νοεμβρίου - 4 Δεκεμβρίου) καὶ στὴ Φλωρεντία (5 - 11 Δεκεμβρίου), στὶς σημαντικότερες βιβλιοθῆκες τῶν τριῶν αὐτῶν πόλεων (Μαρκιανὴ Βιβλιοθήκη καὶ Βιβλιοθήκη τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἴνστιτούτου στὴ Βενετία, Βατικανὴ Βιβλιοθήκη καὶ Βαλκελλιανὴ στὴ Ρώμη, Λαυρεντιανὴ Βιβλιοθήκη στὴ Φλωρεντία). Ἔτσι, δουλεύοντας ἀσταμάτητα, μπόρεσε νὰ ἐξετάσει προσεκτικὰ, μὲ τὴ θαυμαστὴ του ἐμπειρία καὶ γνώση, ἀπὸ ἄποψη παλαιογραφικὴ καὶ κωδικολογικὴ, σημαντικὸ ἀριθμὸ ἑλληνικῶν χειρογράφων τῆς βυζαντινῆς καὶ μεταβυζαντινῆς περιόδου, ποὺ φυλάσσονται στὶς βιβλιοθῆκες αὐτές. Παραθέτουμε ἐδῶ τὸν κατάλόγό τους :

α) Βενετία - Ἑλληνικὸ Ἴνστιτούτο :

Κώδ. ἀριθ. 1, 2, 4, 5, 6, 8, 9, 15, 16, 17, 18, 19 καὶ διάφορα ἐπίσημα γράμματα τῶν ΙΣΤ' - ΙΗ' αἰ.

β) Βενετία - Biblioteca Nazionale Marciana (χ/φα τῶν ΙΧ-ΧVII αἰώνων):

Κώδ. Zanetti ἀριθ. 2 (334), 17 (421), 53 (454), 54 (424), 151 (393), 153 (397), 164 (325), 168 (573), 170 (430), 171 (741), 176 (492), 177 (347), 182 (600), 185 (576), 186 (601), 188 (1022), 189 (704), 194 (871), 196 (743), 197 (603), 201 (780), 202 (745), 203 (746), 204 (666), 208 (614), 209 (1023), 210 (749), 211 (750), 217 (405), 218 (719), 221 (608), 226 (615), 228 (406), 232 (992), 237 (755), 239 (911), 246 (756), 247 (781), 251 (723), 252 (724), 253 (621), 257 (622), 258 (668), 259 (892), 260 (407), 264 (758), 269 (533), 297 (633), 300 (634), 303 (534), 309 (300), 310 (301), 315 (1028), 332 (643), 339 (916), 364 (718), 365 (739), 366 (919), 367 (649), 368 (852), 369 (1045), 370 (835), 371 (302), 372 (853), 373 (697), 374 (647), 375 (310), 376 (854), 377 (895), 378 (698), 379 (520), 380 (650), 381 (586), 382 (699), 383 (587), 384 (1046), 385 (920), 386 (311), 387 (836), 388 (333), 389 (671), 393 (896), 394 (1030), 395 (921), 398 (521), 400 (651), 401 (898), 402 (1031), 403 (857), 405 (783), 406 (791), 409 (838), 412 (674), 413 (819), 415 (859), 416 (536), 417 (839), 418 (312), 419 (792), 420 (860), 421 (784), 422 (900), 423 (313), 424 (759), 425 (1033), 426 (874), 427 (875), 428 (922), 429 (861), 430 (793), 432 (876), 433 (675), 434 (840), 436 (314), 437 (901), 438 (760), 439 (877), 440 (761), 441 (878), 442 (554), 444 (795), 445 (676), 447 (820), 448 (1047), 449 (588), 450 (652), 451 (537), 453 (821), 454 (822), 455 (1034), 458 (841), 459 (797), 460 (330), 461 (701), 462 (702), 464 (762), 465 (763), 466 (798), 467 (764), 473 (800), 474 (842), 478 (880), 479 (881), 481 (863), 482 (290), 483 (677), 484 (291), 485 (523), 487 (883), 488 (801), 489 (884), 491 (315), 494 (331), 495 (1048), 497 (292), 505 (767), 506 (768), 510 (769), 511 (590), 512 (678), 513 (770), 514 (771), 515 (772), 516 (904), 517 (886), 518 (539), 521 (316), 524 (318), 528 (777), 530 (319), 532 (887), 552 (412), 553 (413), 557 (680), 576 (907), 577 (681), 578 (866), 582 (926), 590 (908), 605 (790), 607 (809), 608 (306), 609 (686), 610 (662), 613 (868), 616 (663), 618 (811), 619 (688), 621 (869), 622 (851), 623 (559), 625 (870).

Mioni I, 55 (967).— II, 59 (1149), 89 (1151), 91 (1260), 93 (562), 95 (958), 113 (565).— III, 4 (1076), 5 (1077).— IV, 1 (542), 2 (1185), 3 (1186), 4 (1326), 5 (1003), 6 (1327), 7 (1328), 8 (1152), 9 (1095), 10 (833), 21 (1296), 22 (1297), 30 (1406), 39 (1116), 47 (1333), 53 (936), 55 (1191), 58 (1206).— V, 6 (1207), 7 (1054), 8 (1334).— VI, 4 (1319).— VII, 2 (1005), 3 (546), 9 (1098), 12 (1067), 26 (1431), 40 (1467), 41 (1468), 48 (1369), 50 (1100), 51 (1370), 54 (1283), 56 (1288).— VIII, 1 (1159), 2 (1388), 3 (1193), 4 (1208), 7 (1069), 8 (1371),

9 (1038), 10 (1349), 11 (1350), 12 (1389), 13 (1223), 14 (450), 20 (1351).— IX, 3 (1390), 4 (1209) 26 (1226).— X, 2 (1137), 3 (1228), 4 (1250), 6 (1270), 19 (1210), 28 (1433), 29 (1434), 30 (1140), 41 (1272).— XI, 2 (1306), 5 (1254), 6 (1142), 15 (1273), 22 (1235).— Lat. XII, 124 (3837).— Lat. XIV, 230 (4736), 232 (4257).

γ) Ρώμη - Biblioteca Apostolica Vaticana (γ/φα τῶν IX, XVII αἰώνων):

Vat. gr. 1, 81, 82, 113, 124, 151, 152, 163, 172, 190, 191, 199, 330, 334, 370, 394, 415, 571, 609, 610, 611, 612, 706, 717, 776, 779, 784, 830, 831, 840, 849, 914, 932, 941, 1487, 1488, 1509, 1534, 1556, 1588, 1594, 1660, 1667, 1669, 1671, 1675, 1695, 1696, 1698, 1702, 1704, 1711, 1713, 1718, 1722, 1728, 1742, 1756, 1759, 1764, 1835, 1892, 2079, 2124, 2197, 2200, 2249, 2564, 2613, 2625.— Palat. gr. 82, 209, 271, 282, 367.— Urb. gr. 35, 125, 126.— Ottob. gr. 69, 86, 260.— Barb. gr. 175, 176, 220, 372.— Regin. gr. 1.— Vat. slav. 7, 14.

δ) Ρώμη - Biblioteca Vallicelliana:

Vallicell. gr. 79 (F 10) (X αἰ.).

ε) Φλωρεντία - Biblioteca Medicea Laurenziana:

Laur. gr. 28.18 (IX αἰ.), 32.9 (X αἰ.), 32.13 (XIV αἰ.), 55.4 (X αἰ.), 57.20 (XIII-XIV αἰ.), 57.44 (XI-XIII, XV αἰ.), 59.2 (XII αἰ.), 59.3 (XII αἰ.), 59.6 (XV αἰ.), 60.3 (X αἰ.), 70.3 (X αἰ.), 70.8 (X αἰ.), 80.9 (IX αἰ.).

Τὸ ἀφθονότατο ἕλικὸ πού συγκέντρωσε ἀπὸ τὴν ἐξέταση ὄλων τῶν παραπάνω χειρογράφων ὀδήγησε τὸν κ. Fonkitch σὲ ἀποτελέσματα ἐξιαιρετικῆς σημασίας, πού ξεπέρασαν κάθε προσδοκία. Μπόρεσε νὰ ταυτίσει τὴ γραφὴ πολυάριθμων ἀνώνυμων κωδικογράφων καὶ νὰ συσχετίσει χειρόγραφα πού ἐξέτασε μὲ γνωστὰ χειρόγραφα πού βρίσκονται σὲ ἄλλες βιβλιοθηκὲς τοῦ κόσμου. Ἐπέτυχε ἐπίσης ν' ἀνακαλύψει, ἀνάμεσα στὰ χειρόγραφα αὐτά, ἄγνωστα αὐτόγραφα ἀρκετῶν βυζαντινῶν ἢ μεταβυζαντινῶν λογίων. Παραθέτω καὶ πάλι κατάλογό τους:

Ἐφραιμ (Κων/πολη, 10^{ος} αἰ.). Marc. gr. IV, 1 (Coll. 542), φφ. 5-212^v.

Δημήτριος Τρικλίνιος: Marc. gr. VIII, 9 (Coll. 1038), φφ. 351^v-359.

Μάξιμος Πλανούδης: Urb. gr. 125, φφ. 4-11, 12-34^v, 35^v-37^v, 46-63, 64-78^v, 80-83^v, 84-93^v, 136^v-138, 158-201, 201-211, 214-277^v, 294-302^v, 303^v, 308^v, 309^{R-v}.

Δημήτριος Κυδώνης: Marc. gr. 247 (Coll. 781), φφ. 5, 10^v-11, 18, 19^{R-v}, 32-45^v.

Ἰσίδωρος Κιέβου: Urb. gr. 125, φφ. 42-44, 307^v.

Γαβριήλ Σεβήρος: 1) Marc. gr. II, 93 (Coll. 562), φφ. V-VI^v,

122-123, 125^v + Marginalia στα φφ. 9^v, 58^v, 96, 101, 101^v, 105.—
2) Marc. gr. IV, 30 (Coll. 1406), φφ. 56-67.— 3) Vat. gr. 1695, φφ. 1-4^v.—
4) Vat. gr. 1756, φφ. 117-120^v, 195-204.— 5) Vat. gr. 1759, φφ. 39-61,
134-138, 219^v-221^v, 261-272^v (;).

Μάξιμος Μαργουίνιος: 1) Marc. gr. II, 93 + Marginalia στα φφ. 35,
36, 37, 38^v, 39, 40^{R-v}, 42^v, 45, 51^v, 53^v, 56^v, 57, 64^v, 65, 71, 72^v,
74^v, 85^v, 90^{R-v}, 92^v.— 2) Marc. gr. IV, 30, φφ. 71-77^v.— 3) Vat. gr. 1704,
φφ. 1-31^v.

Μελέτιος Πηγάς: 1) Marc. gr. II, 93, φφ. 33-58, 58^v-62^v.—
2) Vat. gr. 1728, διορθώσεις στα φφ. II, 1, 9^v, 37^v, 39^{R-v}, 51^{R-v}, 52, 53^v,
54^v, 56, 57^v, 58, 59, 61^{R-v}, 74^v, 93^v, 94^v, 95.

Τὸ ὕλικὸ καὶ τὰ εὐρήματα αὐτὰ θὰ ἐπιτρέψουν στὸν κ. Fonkitch νὰ συντά-
ξει πολλὰς μελέτες, πού θὰ δημοσιευθοῦν σὲ περιοδικὰ τῆς πατρίδας του, ἀλλὰ
καὶ στὰ «Θησαυρίσματα» (καὶ μάλιστα στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα, πού τὴ μιλεῖ καὶ
τὴ γράφει θαυμάσια). Οἱ μελέτες αὐτὲς θὰ ρίξουν ἀσφαλῶς νέο φῶς σὲ πολλὰ
προβλήματα τῆς ἑλληνικῆς παλαιογραφίας καὶ κωδικολογίας καὶ θὰ ἐπιτρέψουν
συγχρόνως στὸν κ. Fonkitch νὰ συμπληρώσει καὶ νὰ παρουσιάσει καλύτερα τὴν
περιγραφή τῶν ἑλληνικῶν χειρογράφων τῆς Ρωσίας.

Ἐκτὸς τῆς ἄλλης μεριᾶς ὁ κ. Fonkitch παρουσίασε στοὺς συνεργάτες τοῦ Ἰνστι-
τούτου, σὲ ἄπταιστα ἑλληνικά, μιὰ ἐξαιρετικὰ σημαντικὴ καὶ πλούσια εἰσήγηση
γιὰ τὰ ἔγγραφα τῶν Βιβλιοθηκῶν καὶ τῶν Ἀρχείων τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως πού
ἀφοροῦν τὴ δράση τοῦ Μαξίμου Μαργουίνιου, τοῦ Γαβριὴλ Σεβήρου, τοῦ Μελε-
τίου Πηγά καὶ τοῦ Κυρίλλου Λουκάρεως. Τὰ νέα αὐτὰ στοιχεῖα, πού εἶναι διατε-
θειμένος νὰ τὰ θέσει πρόθυμα στὴ διάθεσὴ μας, ἔχουν γιὰ τὴν ἑλληνικὴ ἔρευνα
ἐξαιρετικὴ σημασία.

Ἐτσι ἡ ἐργασία τοῦ κ. Fonkitch στάθηκε ἐξαιρετικὰ ἀποδοτικὴ. Βέβαια,
στὸ ὀλιγόμηνο διάστημα τῆς παραμονῆς του, δὲν εἶχε φυσικὰ τὸν καιρὸ νὰ ἐξε-
τάσει παρὰ μόνο μέρος ἀπὸ τὰ πολυαριθμώτατα ἑλληνικά χειρόγραφα τῶν παρα-
πάνω βιβλιοθηκῶν. Ἐλπίζουμε πὼς ἀργότερα θὰ μπορέσουμε νὰ τὸν προσκαλέ-
σουμε καὶ πάλι, γιὰ νὰ συμπληρώσει τὴν ἐργασία του, πού ἀποδείχτηκε τόσο χρή-
σιμη γιὰ τὴν ἔρευνα. Ὁ κ. Fonkitch, πού καὶ ὡς ἄνθρωπος εἶναι θαυμάσιος,
κατέκτησε ὅλους ὅσοι τὸν ἐγνώρισαν μὲ τὴ σεμνότητα καὶ τὴν καλωσύνη του καὶ
ἀφήνει φεύγοντας τὶς καλύτερες ἀναμνήσεις.

II. Δυὸ ξένες ἐρευνήτριες φιλοξενήθηκαν καὶ ἐφέτος ἕκτακτα στὸ Ἰνστι-
τούτο γιὰ λίγες μέρες, χωρὶς ἀποζημίωση, γιὰ νὰ μελετήσουν εἰδικὰ θέματα, α) ἡ

δ. Kaye Kannis (έλληνικῆς καταγωγῆς), πτυχιούχος τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Sydney τῆς Αὐστραλίας καὶ β) ἡ δ. Leda Semino, πτυχιούχος τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γένοβας.

α) Ἡ δ. Kaye Kannis, πὺν φιλοξενήθηκε γιὰ μιὰ βδομάδα (10-17 Ἰανουαρίου), παρασκευάζει στὸ Τμῆμα Μεταπτυχιακῶν Ἑλληνικῶν Σπουδῶν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Sydney, μὲ τὴν ἐποπτεία τοῦ γνωστοῦ Ἄγγλου νεοελληνιστῆ καὶ φίλου τοῦ Ἰνστιτούτου κ. Alfred Vincent, διδακτορικὴ διατριβὴ μὲ θέμα τὸ μυθιστόρημα τοῦ Ἀπολλωνίου τοῦ Τυρίου. Μελέτησε λοιπὸν στὴ Μαρκιανῆ Βιβλιοθήκη καὶ στὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Ἰνστιτούτου μας χειρόγραφα, ἔντυπες ἐκδόσεις καὶ ἄλλες μελέτες σχετικὲς μὲ τὸ θέμα της.

β) Ἡ δ. Leda Semino, πὺν ἐργάστηκε ἐπίσης μιὰ βδομάδα (24-31 Μαρτίου), συμβουλευτήκε στὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Ἰνστιτούτου περιοδικά, ἐκδόσεις, λεξικά καὶ μελέτες γιὰ νὰ συμπληρώσει τὴν ἐργασία της μὲ τὸν τίτλο «*Teodoro Prodromo: Studio sulle poesie del corpus di poesie prodromiche in Creco Volgare*». Μὲ τὴ βοήθεια καὶ τῶν ὑποτρόφων ἐρευνητῶν τοῦ Ἰνστιτούτου, ἡ δ. Leda Semino μπόρεσε νὰ συμπληρώσει ὅλα τὰ κενὰ τῆς ἐργασίας της καὶ νὰ λύσει τὶς ἀπορίες της.

III. Στὸ Ἰνστιτούτο φιλοξενήθηκαν καὶ ἐφέτος, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ξένους μελετητές, καὶ Ἑλληνες ἐπιστήμονες, πὺν ἤρθαν στὴ Βενετία μὲ δικά τους ἔξοδα γιὰ προσωπικὲς ἐρευνες. Αὐτοὶ ἦταν: α) ὁ κ. Ἰωάννης Σπαθαράκης, ἐπιμελητῆς τοῦ Ὀλλανδικοῦ Ἰδρύματος Ἐρευνῶν (Z.W.O.), β) ἡ δ. Χρῦσα Μαλέζου, διδάκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ συνεργάτρια τοῦ Κέντρου Βυζαντινῶν Ἐρευνῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος Ἐρευνῶν, γ) ἡ δ. Ὀλγα Κατσιαρδῆ, ὑπότροφος τοῦ Ἰδρύματος Κρατικῶν Ὑποτροφιῶν, δ) ὁ κ. Πασχάλης Κιτρομηλίδης, ὑπότροφος τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Harvard, ε) ὁ κ. Γεώργιος Μοσχόπουλος, διευθυντῆς τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου Κεφαλληνίας, στ') ἡ κ. Εὐγενία Χατζηδάκη, φιλόλογος καὶ συγγραφέας, ζ') ἡ κ. Ἀρτεμὶς Ξανθοπούλου-Κυριακοῦ, ἐπιμελήτρια τῆς ἔδρας τῆς Ἱστορίας τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καὶ η) ἡ δ. Ἰωάννα Κόλια, διδάκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Παρισίων καὶ συντάκτρια τοῦ Κέντρου Ἐρεύνης Μεσαιωνικοῦ καὶ Νέου Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

α) Ὁ κ. Ἰωάννης Σπαθαράκης, πὺν φιλοξενήθηκε στὸ Ἰνστιτούτο ἀπὸ 22-26 Ἰανουαρίου καὶ εἶχε φιλοξενηθεῖ γιὰ ἄλλη μιὰ βδομάδα καὶ τὸν προηγούμενο μῆνα Δεκέμβριο τοῦ 1976, γιὰ νὰ μελετήσει χειρόγραφα τῆς Μαρκιανῆς

Βιβλιοθήκης και τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Ἰνστιτούτου μας γιὰ τὴ σύνταξη ἑνὸς corpus τῶν χρονολογημένων εἰκονογραφημένων ἑλληνικῶν χειρογράφων, συμπλήρωσε, κατὰ τὸ μικρὸ αὐτὸ διάστημα τῆς δεύτερης φιλοξενίας του, τὴν ἐργασία του αὐτῆ, μελετώντας χειρόγραφα τῆς Μαρκιανῆς Βιβλιοθήκης.

β) Ἡ δ. Χρῦσα Μαλιτζου, πού φιλοξενήθηκε ἀπὸ 7-13 Ἀπριλίου, ὅποτε ἔφυγε, γιὰ νὰ μετάσχει στὴν 25ῃ Ἑβδομάδα Μελέτης στὸ Σπολέτο, συγκέντρωσε βιβλιογραφία καὶ ἀρχεῖα ὑλικὸ ἀπὸ τὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Ἰνστιτούτου μας καὶ ἀπὸ τὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας σχετικὰ μὲ τὶς λατινοκρατούμενες ἑλληνικὲς χῶρες, μὲ τὴν ἱστορία τῶν ὁποίων ἀσχολεῖται.

γ) Ἡ δ. Ὀλγα Κατσιαρδῆ, πού φιλοξενήθηκε καὶ ἐφέτος γιὰ λίγες μέρες (3-7 Ἰουλίου), συμπλήρωσε τὴν ἔρευνά της γιὰ τὴ διδακτορικὴ της διατριβὴ μὲ τὸν τίτλο «*Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Τεργέστης, 1782-1830*», ἐρευνώντας στὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας καὶ στὶς σειρὲς *Inquisitori di Stato* καὶ *V Savi Alla Mercanzia* καὶ συγκεντρώνοντας νέα στοιχεῖα γιὰ τὴν ἐμπορικὴ δραστηριότητα τῶν Ἑλλήνων τῆς Τεργέστης.

δ) Ὁ κ. Πασχάλης Κιτρομηλίδης, πού φιλοξενήθηκε καὶ ἐφέτος, γιὰ δυὸ βδομάδες (4-17 Ἰουλίου), ἐργάστηκε στὴ Μαρκιανὴ Βιβλιοθήκη καὶ στὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Ἰνστιτούτου, γιὰ νὰ ξεκαθαρίσει ὁρισμένα βιβλιογραφικὰ ζητήματα καὶ νὰ ἐλέγξει πηγὲς σχετικὲς μὲ τὴ διατριβὴ του στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Harvard. Ἐτσι ἀνάμεσα σὲ ἄλλα, μελέτησε τὰ γαλλικὰ καὶ τὰ ἰταλικὰ πρότυπα τῆς ἑλληνικῆς μεταφράσεως τοῦ «*Δοκιμίου γιὰ τὴν ἀνθρώπινη νόηση*» τοῦ John Locke (ἑλληνικὴ ἔκδοση, Βενετία 1796), ἀποδελτίωσε τὴν «*Παιδαγωγία*» τοῦ Μοισιόδακα (Βενετία 1779) καὶ ἐνημερώθηκε στὴν ἰταλικὴ βιβλιογραφία γιὰ τὸ Διαφωτισμό.

Ἐπίσης ἐρεῦνησε στὸ τμῆμα χειρογράφων τοῦ Μουσείου Correr ὁρισμένες πηγὲς ἀναφερόμενες στὴν Κύπρο τοῦ ΙΗ' αἰώνα. Διαπίστωσε ἀπὸ τὶς νέες ἔρευνὲς του αὐτὲς στὸ Μουσεῖο Correr πὼς ὑπάρχει σ' αὐτὸ ἄφθονο ὑλικὸ κυπριακοῦ ἐνδιαφέροντος, ἰδίως τοῦ ΙΣΤ' αἰώνα, πού πρέπει νὰ ἀξιοποιηθεῖ.

ε) Ὁ κ. Γεώργιος Μοσχόπουλος, πού φιλοξενήθηκε στὸ Ἰνστιτούτο ἀπὸ 24-30 Ἰουλίου, ἐρεῦνησε στὸ Παλαιὸ Ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου τοὺς φακέλους 396, 407, 411 καὶ 441-486, ἀπ' ὅπου συγκέντρωσε συμπληρωματικὰ στοιχεῖα γιὰ τὴ διατριβὴ του «*Τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Βενετίας (1768-1790)*». Ἀπὸ τὸ Νέο Ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου συγκέντρωσε εἰδήσεις σχετικὲς μὲ τὴν οἰκογένεια τῶν Τυπάλδων στὴ Βενετία κατὰ τὸ ΙΘ' αἰ. καὶ

ἐντόπισε καὶ φωτοτύπησε ἐπιστολὲς Κεφαλλήνων πρὸς τὴν Ἑλληνικὴ Ἀδελφότητα, ἐπίσης τοῦ ΙΘ' αἰώνα. Στὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας συγκέντρωσε ἐπίσης ὕλικό: α) Ἀπὸ τῆ σειρὰ *Inquisitori di Stato* σχετικὸ μὲ τὴ μελέτη του «*Παροχὴ προνομίων ἀπὸ τὶς βενετικὲς ἀρχὲς σὲ 95 οἰκογένειες τῆς Κεφαλονιάς (1663)*», τὰ βασικὰ ἔγγραφα τῆς ὁποίας εἶχε ἐντοπίσει σὲ προηγούμενο ταξίδι του στὴ Βενετία τὸ 1975, β) Ἀπὸ τῆ σειρὰ *Senato, Dispacci, Pronveditori da Terra e da Mar* φωτοτύπησε ἀναφορὲς Κεφαλλήνων καὶ ἄλλα βενετικὰ ἔγγραφα τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΖ' αἰώνα σχετικὰ μὲ τὴν ἱστορία τῆς Κεφαλληνίας.

στ) Ἡ κ. Εὐγενία Χατζηδάκη, πού φιλοξενήθηκε στὸ Ἴνστιτούτο ἀπὸ 16-25 Αὐγούστου, ἐργάστηκε στὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Ἴνστιτούτου, στὴ Μαρκιανὴ Βιβλιοθήκη καὶ σὲ ἄλλες βιβλιοθῆκες τῆς Βενετίας, γιὰ νὰ συγκεντρώσει ὕλικὸ σχετικὸ μὲ μεγάλη μελέτη πού ἐτοιμάζει γιὰ τὴ νεοελληνικὴ καλαισθησία. Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐρευνῶν της στὶς βιβλιοθῆκες αὐτὲς ὑπῆρξαν πολὺ ἱκανοποιητικὰ. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν διέθετε περισσότερο χρόνον, θὰ ἔπρεπε νὰ προσκληθεῖ ὡς τακτικὴ φιλοξενουμένη, γιὰ νὰ τὴ συμπληρώσει.

ζ) Ἡ κ. Ἀρτεμὶς Ξανθοπούλου-Κυριακοῦ πού φιλοξενήθηκε στὸ Ἴνστιτούτο ἀπὸ 4-15 Σεπτεμβρίου, ἐπιδίωξε νὰ συμπληρώσει κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ ὁρισμένες λεπτομέρειες τῆς διδακτορικῆς της διατριβῆς πού ἔχει ἀντικείμενον τὴν ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος τῆς Βενετίας ἀπὸ 1797-1866. Τὴ διατριβὴ αὐτή, πού τὴν ἐτοίμασε κατὰ τὴ διάρκειά τῆς παραμονῆς της στὸ Ἴνστιτούτο ὡς ὑποτρόφου (1972-1974), τὴν κατάθεσε στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καὶ ἐλπίζουμε πὼς γρήγορα θὰ ἐγκριθεῖ.

η) Ἡ δ. Ἰωάννα Κόλια, πού φιλοξενήθηκε μιὰ βδομάδα (6-12 Ὀκτωβρίου), μελέτησε στὴ Μαρκιανὴ Βιβλιοθήκη ἑλληνικὰ χειρόγραφα σχετιζόμενα μὲ τὶς ἔρευνές της.

IV. Ἀπὸ τοὺς πολυάριθμους ἐπισκέπτες τοῦ Ἴνστιτούτου, παλιὸς φίλος του ἦ καὶ νέους, πού ἤρθαν νὰ τὸ γνωρίσουν καὶ νὰ δοῦν τὶς συλλογὲς τῶν εἰκότων, τῶν βιβλίων καὶ τῶν ἀρχείων του, θὰ σημειώσουμε ἔδῳ μόνον λίγους, ἐξέχοντες ἐκπροσώπους τῆς Πολιτείας, τῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν γραμμάτων, φιλότεχνους καὶ φιλόσοφους: τὸν Ἀρχηγὸ τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων ἀντιστράτηγον κ. Ἰωάννη Ντάβο, τὸ νέο Πρέσβη τῆς Ἑλλάδας στὴ Ρώμη κ. Ἰω. Πεσμαζόγλου, πού ἀπὸ τὶς πρῶτες μέρες τοῦ ἐρχομοῦ του στὴν Ἰταλία εἶχε τὴν εὐγενικὴ καλωσύνη νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τὸ Ἴνστιτούτο καὶ νὰ ἐνδιαφερθεῖ ζωηρὰ γιὰ τὰ ζητή-

ματά του και λίγο αργότερα μᾶς ἔκαμε τὴν τιμὴ νὰ ἔλθει στὴ Βενετία καὶ νὰ μείνει τρεῖς μέρες, γιὰ νὰ τὰ ἐξετάσει καὶ ἀπὸ κοντὰ, τὸν Πρόεδρο τῆς Ἑλλάδας στὴν Πράγα καὶ θερμὸ φίλο τοῦ Ἰνστιτούτου κ. Γ. Πειρουνάκο, τὸν Πρόεδρο τῶν Η.Π.Α. στὴν Πράγα κ. Thomas R. Byrne, τοὺς Ἀκαδημαϊκοὺς κ.κ. Γρηγ. Κασσιμάτη καὶ Σολ. Κυδωνιάτη, τοὺς πανεπιστημιακοὺς καθηγητὲς κ.κ. John Whittaker (Καναδᾶς), David Jacoby (Ἱερουσαλήμ), Bertrand Bouvier (Γενεύη) καὶ Κωνστ. Παπαδάκο (Ἀθήνα), τὸν ὑφηγητὴ κ. Χρ. Μπαρτσόκα, τὸ ζωγράφο κ. Ἀλκη Πιερρόκο, τὴν μορφωτικὴ ἀκόλουθο τῆς Ἱταλικῆς Πρεσβείας στὴν Ἀθήνα δ. Laura Oliveti, τὸν ἀρχιτέκτονα - πολεοδόμο καὶ Σύμβουλο τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν κ. Ἀλέξ. Παπαγεωργίου - Βενετᾶ, τὸ Σύμβουλο Πρεσβείας καὶ πρῶν Πρόξενο τῆς Ἑλλάδας στὴ Βενετία κ. Κ. Ἰμβράκη, τὸ βουλευτὴ Ἀθηνῶν κ. Γεράσ. Ἀποστολαῖτο μαζί με ἄλλους δυὸ συναδέλφους του καὶ τὸ συνταξιῶχο διπλωματικὸ καὶ εὐγενικὸ δωρητὴ τοῦ Ἰνστιτούτου κ. Γ. Συμεωνίδη.

3) ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Κατὰ τὸ 1977 ἐκδόθηκε ὁ τόμος 13 (1976) τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Ἰνστιτούτου «Θησαυρίσματα», μὲ 360 σελίδες καὶ 23 ὀλοσέλιδους πίνακες, πὸν περιέχει ἐρευνητικὲς ἐργασίες Ἑλλήνων καὶ ξένων συνεργατῶν τοῦ Ἰνστιτούτου καὶ μάλιστα ὑποτρόφων καὶ φιλοξενουμένων του.

Ὁ τόμος 14 (1977) τοῦ ἴδιου περιοδικοῦ βρίσκεται στὸ τυπογραφεῖο γιὰ τύπωμα καὶ θὰ κυκλοφορήσει τὴν ἐρχόμενη ἀνοιξη. Τὸ ὑπ' ἀριθ. 10 δημοσίευμα τῆς «Βιβλιοθήκης» τοῦ Ἰνστιτούτου, τὸ ἔργο τῶν Μ. Ι. Μανούσακα καὶ Ἰω. Σκουλά γιὰ τὰ ληξιαρχικὰ βιβλία τῶν γάμων (1599 - 1815) τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητας Βενετίας, τυπώθηκε, ἀλλὰ δὲν κυκλοφόρησε ἀκόμη, γιὰτὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ συμπληρωθεῖ ὁ προσεκτικὸς ἔλεγχος τῶν παραπομπῶν τῶν εὐρεθηρίων του, πὸν ὑπερβαίνουν τοὺς 10.000 ἀριθμούς.

Πρέπει νὰ σημειωθεῖ καὶ ἔδῳ ὅτι στὴ σειρά τῶν ἐκδόσεων τοῦ Ἰδρύματος Giorgio Cini κυκλοφόρησαν σὲ δυὸ τόμους (σελ. VIII + X + 716 + 55 εἰκ. ἐκτὸς κειμένου) τὰ Πρακτικὰ τοῦ Β' Διεθνoῦς Συνεδρίου Ἱστορίας τοῦ Βενετικοῦ Πολιτισμοῦ, πὸν ὀργανώθηκε τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1973 στὴ Βενετία μὲ κοινὴ συνεργασία τοῦ Ἰδρύματος Cini, τοῦ Γερμανικοῦ Κέντρου Βενετικῶν Σπουδῶν τῆς Βενετίας καὶ τοῦ Ἰνστιτούτου μας. Οἱ τόμοι, πὸν ἐκδόθηκαν μὲ τὴν ἐπιμέλεια τῶν τριῶν προῖσταμένων τῶν ἰδρυμάτων αὐτῶν (H. - G. Beck, A. Pertusi καὶ Μ. Ι. Μανούσακα), μὲ τὸν τίτλο «Venezia Centro di Mediazione fra Oriente e Occidente (Secoli XV - XVI). Aspetti e Problemi» (Firenze, Olschki, 1977),

περιλαμβάνουν και πολλές ανακοινώσεις Ἑλλήνων ἐπιστημόνων (Δ. Ζακυθνοῦ, Γρ. Κασσιμάτη, Α. Πολίτη, Μ. Χατζηδάκη, Ἰ. Χασιώτη, Α. Βρανούση) πού ἔλαβαν μέρος στό συνέδριο αὐτό, ἕνα ἀπό τὰ σημαντικότερα συνέδια πού ὀργανώθηκαν κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια στή Βενετία.

4) ΜΕΡΙΜΝΑ ΓΙΑ ΣΥΛΛΟΓΕΣ ΤΩΝ ΒΙΒΑΙΩΝ, ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ, ΑΡΧΕΙΩΝ, ΕΙΚΟΝΩΝ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΚΑΙ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ.— ΣΥΝΤΑΞΗ ΚΑΤΑΛΟΓΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΕΤΗΡΙΩΝ.— ΜΕΡΙΜΝΑ ΓΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΚΕΙΜΗΛΙΑ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ

α) Βιβλιοθήκη.— Ὁ ἐμπλουτισμός τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ἰνστιτούτου κατὰ τὸ 1977 μὲ ἀσυνήθιστα πολυάριθμα βιβλία (βλ. παρακάτω) ἐπέβαλε ὄχι μόνο τὴν κατασκευή τῶν τριῶν βιβλιοθηκῶν, γιὰ τὶς ὁποῖες μιλήσαμε στὴν ἀρχὴ τῆς ἐκθεσῆς αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τὴ μεταφορὰ τῶν δυὸ μεγάλων καὶ παλιῶν βιβλιοθηκῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος Βενετίας, πού περιέχουν παλιὲς σειρὲς πολύτιμων ἐκδόσεων in-folio (τὴν πολύτομη γαλλικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια τοῦ ΙΗ' αἰ. κ.λπ.), στὴν αἴθουσα δεξιῶσεων τοῦ πρώτου ὀρόφου τοῦ Φλαγγινείου, ὅπου ἦταν τοποθετημένες καὶ παλιότερα. Ἔτσι ἐξασφαλίστηκε πάλι ὁ ἀναγκαῖος χῶρος γιὰ τὴν τοποθέτηση τῶν νέων βιβλίων. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀγορὰ τοῦ μηχανήματος γιὰ τὴν ἀνάγνωση τῶν μικροταινιῶν θὰ διευκολύνει πολὺ τὴν ἐργασία τῶν ἐρευνητῶν στὴ βιβλιοθήκη.

Ὁ ὑπὸτροφός μας κ. Π. Μιχαηλάρης ἐξακολούθησε καὶ ἐφέτος, ὅπως γράψαμε καὶ παραπάνω, νὰ ἐκτελεῖ χρέη βιβλιοθηκαρίου. Δυστυχῶς, καὶ μετὰ τὴ θέσπιση μιᾶς θέσης βιβλιονόμου τοῦ Ἰνστιτούτου, ἡ πλήρωσή της δὲν φαίνεται προσεχῆς, γιὰτὶ χρειάζεται νὰ δημοσιευτεῖ Προεδρικό Διάταγμα καὶ νὰ καθορίζεῖ τὰ εἰδικὰ προσόντα του, πού δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἀπλῶς ἐκεῖνα πού ἀπαιτεῖ ὁ Ὄργανισμός τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν γιὰ τοὺς διοικητικούς ὑπαλλήλους του.

β) Χειρόγραφοι (φιλολογικοὶ) κώδικες.— Τὴ συλλογὴ τῶν ἑλληνικῶν χειρογράφων τοῦ Ἰνστιτούτου τὴν ἐξέτασε ἐφέτος ὁ φιλοξενούμενός μας εἰδικὸς κωδικολόγος κ. Boris L. Fonkitch καὶ κατάληξε σὲ ὀρισμένες διαπιστώσεις, ἰδίως πρὸς τὴ σωστότερη χρονολόγηση μερικῶν ἀπ' αὐτά, πού ἐλπίζουμε νὰ τὶς δημοσιεύσει σύντομα. Ἐπίσης, ἀπὸ μιὰ μικρὴ ἔρευνα πού ἐπιχείρησα γιὰ νὰ βρῶ πότε καὶ ἀπὸ ποῖον δωρήθηκε στὴν Ἑλληνικὴ Κοινότητα Βενετίας τὸ ὑπ' ἀριθ. 5 χειρόγραφο, δηλαδὴ ὁ πολύτιμος κώδικας τῶν μικρογραφιῶν τοῦ μυθιστορήματος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὀδηγήθηκα σὲ μιὰ πρώτη διαπίστωση, ὅτι τὸ χειρόγραφο ἦταν ἤδη κτῆμα τῆς Ἀδελφότητος τοῦ 1882, ἀφοῦ καταγράφεται σὲ εὑρετήριο τοῦ ἔτους αὐτοῦ. Ἄς προστεθεῖ πὼς τὸν κώδικα αὐτὸ

τὸν ἐξέτασε ἐφέτος συστηματικὰ ὁ κ. Liam Gallagher. Τὸν χρησιμοποίησε ἐπίσης ὁ κ. Astone Gasparetto στὴ μελέτη του «Note Sulla Vetraria e sull' Iconografia Vetraria Bizantina», στὸ περιοδ. «Journal of Class. Studies», vol. XVII (1975), σ. 101 - 113, ὅπου καὶ ἀνατύπωσε (σ. 107, fig. 5) τὴν ὑπ' ἀριθ. 55 (φ. 43^v) μικρογραφία του. Ἄλλη μικρογραφία του, ἡ ὑπ' ἀριθ. 164 (φ. 140^v) τυπώθηκε ἔγχρωμη μὲ ἑλληνικὸ χαρτόσημο τῶν 11 δραχμῶν, στὴ σειρὰ τῶν ἀναμνηστικῶν γραμματοσήμων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ποὺ ἐξέδωκαν ἐφέτος τὰ Ἑλληνικὰ Ταχυδρομεῖα.

γ) Ἐπίσημα πατριαρχικὰ γράμματα.—Καὶ ἡ συλλογὴ τῶν πατριαρχικῶν γραμμάτων τοῦ Ἰνστιτούτου ἐξετάστηκε ἐπίσης ἀπὸ τὸν κ. Fonkitch, ποὺ μπόρεσε νὰ ταυτίσει τὶς γραφὲς ὀρισμένων πατριαρχικῶν γραφῶν μὲ ἄλλες ἄλλων πατριαρχικῶν ἐγγράφων ποὺ ὑπάρχουν ἄλλοῦ. Μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴ φωτογραφήσαμε ὅλα τὰ πατριαρχικὰ γράμματα τὰ δημοσιευμένα ἀπὸ τὸν κ. I. Βελοῦδο, καθὼς καὶ τὶς παραστάσεις τῶν σφραγίδων των.

δ) Ἀρχεῖα.—Ἐγγραφα τῶν Ἀρχείων τοῦ Ἰνστιτούτου μας χρησιμοποιήθηκαν ἢ καὶ ἐκδόθηκαν στὶς ἐργασίες τῆς δ. Εὐτυχίας Λιάτα καὶ τῶν κ. κ. Ν. Β. Δρανδάκη καὶ Ἀθαν. Τσίτσα ποὺ δημοσιεύτηκαν στὸν τόμο 13 (1975) τῶν «Θησαυρισμάτων».

ε) Μουσεῖο καὶ εἰκόνας.—Ἡ εἰδικὴ συντηρήτρια τῶν εἰκόνων τοῦ Ἰνστιτούτου κ. Eileen Maitland ξαναγύρισε εὐτυχῶς ἐφέτος ἀπὸ τὴν πατρίδα της καὶ ξανάρχισε τὴν ἐργασία της γιὰ τὴ συστηματικὴ ἐπισκευή, τὴ στερέωση καὶ τὸν καθορισμὸ τῶν εἰκόνων τῆς συλλογῆς μας. Ἡ ἐπισκευὴ αὐτὴ ἐπιβάλλεται ὄχι μόνον γιὰ νὰ διορθωθοῦν οἱ φθορὲς τῶν εἰκόνων καὶ νὰ προληφθοῦν νέες, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ διευκολυνθῆ ἡ μελέτη τους ἀπὸ τὸν κ. Μ. Χατζηδάκη, τὴν ἄρα ποὺ ἐτοιμάζει τὴ δεύτερη ἐκδοσὴ τοῦ καταλόγου του, καὶ ἀκόμη γιὰ νὰ γίνῃ δυνατὴ ἡ ἐκτύπωση στὴ δεύτερη αὐτὴ ἐκδοσὴ εἰκόνων ἐπισκευασμένων καὶ καθαρισμένων. Ὁ κ. Χατζηδάκης προθυμοποιήθηκε νὰ δώσει ὁδηγίαι στὴν κ. Maitland γιὰ τὴν προτεραιότητα τῶν εἰκόνων ποὺ πρέπει νὰ ἐπισκευαστοῦν καὶ γιὰ ἄλλα ζητήματα σχετικὰ μὲ τὴν ἐργασία αὐτή. Κρίναμε σκόπιμον νὰ ὀργανώσουμε σὲ εἰδικὸ δωμάτιο τοῦ Ἰνστιτούτου στὸν τρίτο ὄροφο ἐργαστήριον ἐπισκευῆς τῶν εἰκόνων καὶ νὰ τὸ ἐφοδιάσουμε μὲ τὰ ἀπαραίτητα ἐπιπλα, ἐργαλεῖα, ὄργανα καὶ ὑλικά (βλ. παραπάνω). Ἐλπίζουμε πὼς τὸ ἐργαστήριον αὐτό, ποὺ ἦταν ἀπὸ καιρὸ ἀπαραιτήτο γιὰ τὶς ἀνάγκες τῶν εἰκόνων τῆς συλλογῆς μας, θὰ τελειοποιεῖται συνε-

χῶς. Οἱ εἰκόνες ποὺ ἐπισκευάστηκαν ἐφέτος ἦταν οἱ ὑπ' ἀριθ. Μητρώου 83, 94, 122, 145, 163, 165, 170, 260, 302, 303, 319.

Ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν ἐπισκεπτῶν τοῦ Μουσείου ἔφτασε ἐφέτος σὲ 2451 (τὸ 1976 ἦταν 2157), δηλαδή ἀυξήθηκε σημαντικὰ καὶ πάλι. Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς συνήθεις ἐπισκέπτες, δεχτήκαμε καὶ ἐφέτος τὴν ἐπίσκεψη ὁμάδων ἐκδρομῶν φοιτητῶν ἑλληνικῶν καὶ ἰταλικῶν Πανεπιστημίων μὲ τοὺς καθηγητές των ἢ μαθητῶν σχολείων ἢ μορφωτικῶν σωματείων, ποὺ ἔδειξαν ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ συλλογὴ μας. Ἡ διάθεση τῶν ἀντιτύπων τοῦ «Ὀδηγοῦ» (ἑλληνικοῦ καὶ ἀγγλικοῦ) τοῦ Μουσείου καὶ τῶν ἔγχρωμων δελταρίων ποὺ ἔχουμε τυπώσει εἶναι ἱκανοποιητικὴ.

στ) Φωτογραφικὸ ἀρχεῖο. — Τὸ φωτογραφικὸ ἀρχεῖο ἀπόκτησε ἐφέτος νέες διαφάνειες (Δ 247 - Δ 248), νέες μικροταινίες (Μ 79 - Μ 89) καὶ νέες φωτογραφίες (Φ 413 - Φ 421) ἀπὸ ἔγγραφα, χειρόγραφα καὶ ἔργα τέχνης.

ζ) Λιβόρνο. — Ἡ ριζικὴ ἐπισκευὴ τοῦ ἑλληνικοῦ κοιμητηρίου καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Λιβόρνου, ποὺ ἄρχισε πέρυσι μὲ τὴν ἔκτακτη ἐνίσχυση τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν καὶ τῆς Διευθύνσεως Ἀποδῆμων Ἑλλήνων τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν, ὁλοκληρώθηκε ἐφέτος. Στὶς 9 Αὐγούστου, ὁ κ. Ἰορδάνης Δημακόπουλος, διευθυντὴς Ἀναστηλώσεως τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν καὶ μέλος τῆς τριμελοῦς ἐπιτροπῆς διαχειρίσεως τῶν πιστώσεων τοῦ Ὑπουργείου αὐτοῦ γιὰ τὰ ἀνακαινιστικὰ ἔργα τοῦ Ἰνστιτούτου, ἐπισκέφτηκε μαζί του τὸ κοιμητήριον τοῦ Λιβόρνου καὶ διαπίστωσε τὴν καλὴ ἐκτέλεση τῶν ἔργων ἀπὸ τὸν Ἑλληνα ἀρχιτέκτονα κ. Θεόφιλο Μπάζα, στὸν ὁποῖο εἶχαν ἀνατεθεῖ. Δυστυχῶς, διαπιστώσαμε συγχρόνως ὅτι ὁ Ἰταλὸς φύλακας τοῦ κοιμητηρίου, ποὺ εἶχε τοποθετηθεῖ ἀπὸ τὸν ἐπίτιμο πρόξενον τῆς Ἑλλάδας στὸ Λιβόρνο κ. Ι. Μανδάλη καὶ ποὺ κάνει χρῆση τοῦ χώρου αὐτοῦ ἀσυμβίβαστη πρὸς τὴν ἱερότητα του, ἔξακολουθεῖ νὰ παραμένει, ὑποστηριζόμενος σκανδαλωδῶς πάντα ἀπὸ τὸν κ. Μανδάλη. Γιὰ νὰ μὴν προκληθοῦν νέες ζημιές καὶ φθορές, εἶναι ἀνάγκη, ὅπως διαπιστώσαμε, νὰ ἀπομακρυνθεῖ ὁ φύλακας αὐτὸς μὲ κάθε τρόπο. Ἦδη καταγγείλαμε τὴ σύμβαση καὶ ἀναθέσαμε σὲ δικηγόρο τὴν ὑπόθεση. Ἄς ἐλπίσουμε πῶς τὸ δυσάρεστο αὐτὸ θέμα δὲν θὰ ἀργήσῃ νὰ τακτοποιηθεῖ.

η) Τεργέστη. — Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Ἰνστιτούτου μας γιὰ τὴν ὀριστικὴν τακτοποίηση τῆς Βιβλιοθήκης καὶ τῶν Ἀρχείων τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Τεργέστης ἐκδηλώθηκε καὶ ἐφέτος ἀποτελεσματικὰ. Ὅπως εἶχα ὑποσχεθεῖ πέρυσι στὸ Προεδρεῖο τῆς Κοινότητος, ὕστερα ἀπὸ δεύτερη ἐπιτόπια ἐπίσκεψή μου

(31 Ιανουαρίου), μελέτησα τὸ θέμα καὶ συνέταξα εἰδικὴ ἔκθεση πὺν τὴν ὑπέβαλα στὸν κ. πρέσβη τῆς Ἑλλάδας στὴ Ρώμη μὲ ἔγγραφο μου (ἀριθ. πρωτ. 26 Γ/1 τῆς 2 Φεβρουαρίου). Στὴν ἔκθεση αὐτὴ ὑπέδειξα λεπτομερῶς τὰ ἀπαραίτητα καὶ ἐπείγοντα μέτρα πὺν πρέπει νὰ ληφθοῦν γιὰ τὴν τακτοποίηση, τὴ διασφάλιση καὶ τὴν ἀξιοποίηση τῶν πνευματικῶν αὐτῶν θησαυρῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Εὐτυχῶς, οἱ προτάσεις μου συνάντησαν τὴν κατανόηση τόσο ἀπὸ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας, ὅσο καὶ ἀπὸ μέρους τῶν ἰθυόντων στὴν Ἑλληνικὴ Κοινότητα τῆς Τεργέστης. Οἱ πιὸ ἀπαραίτητες καὶ ἐπείγουσες φύσεως ἐργασίες ἔγιναν ἀμέσως ἀπὸ τοὺς ὑποτρόφους τοῦ Ἰνστιτούτου μας κ. κ. Παν. Μιχαηλάρη, Τρ. Σκλαβενίτη καὶ τῆ δ. Δέσποινα Βλάσση, πὺν στάλθηκαν ἀπὸ μένα καὶ ἐργάστηκαν εὐσυνείδητα ἐκεῖ (26-28 Ἀπριλίου) καὶ μοῦ ὑπέβαλαν λεπτομερῆ ἔκθεση γιὰ τὴν ἐργασία κατατάξεως τοῦ ἀρχαιολογικοῦ ὕλικου καὶ τῶν ἐντύπων πὺν βρισκόνταν σκορπισμένα σὲ διάφορα σημεῖα. Ἐν τῷ μεταξὺ διατέθηκε πρόσωπο γιὰ νὰ κάνει ἓνα πρῶτο ἔλεγχο τῶν βιβλίων πὺν εἶναι καταγραμμένα σὲ δελτία καὶ νὰ ἐντοπίσει τὰ ἀκατάγραφα, γιὰ νὰ καταγραφοῦν. Ὁ κ. Σκλαβενίτης στάλθηκε γιὰ δευτέρη φορὰ (10-13 Ὀκτωβρίου), γιὰ νὰ δώσει ὁδηγίες γιὰ τὴν ἐργασία αὐτὴ καὶ μοῦ ὑπέβαλε δευτέρη ἐνδιαφέρουσα ἔκθεση. Τέλος, ξαναπῆγα καὶ ἐγὼ στὶς 2 Δεκεμβρίου, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Πρέσβεως τῆς Ἑλλάδας κ. Ι. Πεσμαζόγλου, καὶ ἔδωκα νέες ὁδηγίες. Ἔτσι ἡ ὑπόθεση τῆς μέριμνας γιὰ τὴ Βιβλιοθήκη καὶ τὰ Ἀρχεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Τεργέστης, γιὰ τὴν ὁποία τόσο ζωνρὰ ἐνδιαφέρεται καὶ τὸ Προεδρεῖο τῆς Κοινότητος αὐτῆς, πὺν ἀποτελεῖται ἀπὸ διακεκριμένους καὶ καλλιεργημένους Ἑλληνες, βρίσκεται σὲ καλὸ δρόμο. Τὸ Ἰνστιτούτο θὰ ἐξακολουθήσει νὰ παρακολουθεῖ τὴν ἐργασία μὲ φροντίδα καὶ ὑπευθυνότητα. Πρέπει ὅμως νὰ διατεθοῦν δυὸ εἰδικοί ταξινόμοι γιὰ ἀρκετὸ διάστημα, ὥστε νὰ γίνῃ δυνατὸ νὰ συνεχιστεῖ ἡ ἐργασία. Ἐλπίζουμε πὺν τόσο ἡ Πρεσβεία μας στὴ Ρώμη ὅσο καὶ τὸ Ὑπουργεῖο, πὺν τόσο ἐνδιαφέρθηκαν ὡς τώρα, θὰ βοηθήσουν ἀποτελεσματικὰ γι' αὐτό.

5) ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Ποτὲ ἄλλοτε ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ Ἰνστιτούτου δὲν πλουτίστηκε μὲ τόσα πολλὰ καὶ σημαντικὰ νέα βιβλία ἢ τεύχη, ὅσο κατὰ τὸ ἔτος 1977. Ὁ ἀριθμὸς των ξεπέρασε τὰ 1000 (ἀριθ. εἰσαγ. 5649-6671). Ἡ μεγάλη αὐτὴ αὐξηση ὀφείλεται καὶ σὲ περισσότερες ἀγορές, πὺν τίς ἐπέτρεψε εὐτυχῶς ἐπὶ τέλος ἡ βελτίωση τῶν οικονομικῶν τοῦ Ἰνστιτούτου, ἀλλὰ καὶ στὶς συνεχιζόμενες δωρεές βιβλίων ἀπὸ τὸ γενναῖο δωρο δωρητὴ τοῦ Ἰνστιτούτου καὶ ἐξαιρετικὸ Ἑλληνα κ. Γεώργιο Συμεω-

νίδη στὴ μνήμη τῆς συζύγου του Σίβυλλας Γ. Συμεωνίδη. Ὁ κ. Συμεωνίδης μὲ ιδιαίτερη ἀγάπη καὶ συγκινητικὴ φροντίδα προμηθεύεται ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀπὸ τὴν Εὐρώπη, καὶ στέλνει διαρκῶς στὸ Ἰνστιτούτο νέα βιβλία χρήσιμα γιὰ τὸ ἔργο του καὶ διαλεγμένα μὲ ἐπιμέλεια ἀπὸ τὸν ἴδιο. Ἀκόμη ἔχει ἐκπονήσει ὁλόκληρο σχέδιο γιὰ μελλοντικὲς ἀγορὲς βιβλίων, γιὰ βιβλιοδεσίεις παλιῶν ἐκδόσεων τοῦ Ἰνστιτούτου, γιὰ φωτοτυπίες κλπ. Μοῦ δήλωσε πρόσφατα ὅτι στὰ τέσσερα ἐπόμενα χρόνια ὑπολογίζει νὰ διαθέσει γιὰ ὅλα αὐτὰ ποσὸ 1.000.000 δραχμῶν. Εἶναι ἀληθινὰ ἡ πρώτη φορὰ πού τὸ Ἰδρυμὰ μας γνωρίζει ἕνα τόσο εὐγενικὸ καὶ γενναϊόδωρο εὐεργέτη. Κοντὰ στὸν κ. Συμεωνίδη πρέπει νὰ σημειώσουμε καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ κ. Ἀναστ. Ὀρλάνδου, Προέδρου τῆς Ἐποπτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἰνστιτούτου μας, πού μᾶς χάρισε ἀρκετὰ βιβλία καὶ μεγάλη σειρά παλιῶν τόμων τοῦ περιοδικοῦ «Νέα Ἑστία».

6) ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Τὸ Ἰνστιτούτο μας εἶχε ἐφέτος τὴν ἐξαιρετικὴ τιμὴ νὰ ἔχει ὡς ὁμιλήτριά του στὶς 27 Μαΐου τὴ διεθνῶς γνωστὴ Ἑλληνίδα βυζαντινολόγο κ. Ἑλένη Γλύκατζη - Ahrweiler, πρόεδρο τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Παρισίων.

Ἡ κ. Ahrweiler, πού δέχτηκε εὐγενικὰ τὴν πρόσκλησή μου νὰ ἔλθει νὰ μᾶς μιλήσει στὴ Βενετία, παρόλο τὸ φόρτο τῶν καθηκόντων της, ἀνάπτυξε μὲ τὴ γνωστὴ της σαφήνεια καὶ ἐπιστημονικότητα τὸ θέμα «*Θέση καὶ ρόλος τῶν ὑπηκόων τῶν δυτικῶν χωρῶν στὸ Βυζάντιο*». Ἡ διακεκριμένη ὁμιλήτρια διατύπωσε γιὰ πρώτη φορὰ τὸν ἀκριβῆ ὄρισμό τοῦ βυζαντινοῦ πολίτη, ὑπηκόου τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, καὶ ἔκανε τὴ διάκριση ἀνάμεσα στοὺς ξένους πού ζοῦσαν μόνιμα στὴ χώρα καὶ στοὺς ὑπηκόους τῶν ξένων κρατῶν πού ἐγκαταστάθηκαν σὲ ὀρισμένες περιοχὲς μὲ εἰδικὰ προνόμια, σύμφωνα μὲ τοὺς ὅρους διεθνῶν συνθηκῶν. Ἔτσι τῆς δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ ἀποσαφηνίσει καὶ νὰ προδιορίσει τοὺς ὅρους *ξένοι*, *ἀγμίξενοι*, *βυζαντινοὶ* καὶ *ἀγμιβυζαντινοί*, ρίχνοντας νέο φῶς σὲ μιὰ περιοχὴ τῶν βυζαντινῶν σπουδῶν πού ἔμενε ὡς τώρα ἀνερεύνητη. Ἡ διάλεξη συγκέντρωσε ζωνρὸ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἐκλεκτοῦ καὶ πολυἀριθμοῦ ἀκροατηρίου πού τὴν παρακολούθησε καὶ σημείωσε μεγάλη ἐπιτυχία. Ἐλπίζουμε νὰ τυπωθεῖ προσεχῶς στὰ «Θησαυρίσματα». Τὸ ἔργο καὶ τὴν προσωπικότητα τῆς ὁμιλήτριας παρουσίασε στὸ ἰταλικὸ κοινὸ ὁ διευθυντὴς τοῦ Ἰνστιτούτου. Μετὰ τὴ διάλεξη ἀκολούθησε δεξίωση πρὸς τιμὴ της στὶς αἴθουσες τοῦ Ἰνστιτούτου.

Ἐπίσης τὸ Ἰνστιτούτο μας παραχώρησε εὐχαρίστως τὴ μεγάλη του αἴθουσα στὸ μορφωτικὸ Σύλλογο «Circolo di Cultura Venezia», πού ὀργάνωσε, στὶς 22

Ἐπριλίου, διάλεξι ἔξαιρετικά ἐνδιαφέρουσα ἄλλου διαπρεποῦς βυζαντινολόγου, τοῦ κ. Agostino Pertusi, καθηγητῆ τοῦ Καθολικοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μιλάνου, με θέμα «*Ἡ πτώσι τῆς Κωνσταντινούπολης: Κείμενα δημοσιευμένα καὶ ἀνέκδοτα, λίγο γνωστά ἢ πολὺ σπάνια*».

7) ΠΑΡΟΧΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Ἐδῶ σημειώνονται τὰ ὀνόματα τῶν ἐρευνητῶν, Ἑλλήνων καὶ ξένων, ποὺ μᾶς ζήτησαν καὶ ἔλαβαν πληροφορίες με ἀλληλογραφία ἢ ποὺ ἤλθαν καὶ ἐργάστηκαν, γιὰ μικρὸ ἢ μεγαλύτερο διάστημα, στὸ Ἴνστιτούτο, γιὰ τὴ συλλογὴ πληροφοριῶν ἢ τὴν ἐκτέλεσι ἐρευνητικῆς ἐργασίας.

Μὲ ἀλληλογραφία δόθηκαν πληροφορίες στὸν ἀκαδημαϊκὸ κ. Ἰω. Καμίρη (Ἀθήνα) γιὰ τὴ διαμονὴ τοῦ Μητροφάνη Κριτόπουλου στὴ Βενετία, στὴν κ. Βασιλικὴ Σταμάτη (Ἀθήνα) γιὰ τὸ κατάστιχο τῆς περιοχῆς Φαναρίου ἀπὸ τὸ ἀρχεῖο Grimani (μαζὶ με μικροφίλιμ), στὸν κ. Ἰω. Σκουλᾶ (Ἀθήνα) γιὰ τὴ διαθήκη (ἔτ. 1596, φάκ. 220 τοῦ Παλιῦ Ἀρχείου τοῦ Ἴνστιτούτου) τῆς ἡγουμένης Μακαρίας Κουκάκαινας (μαζὶ με φωτοτυπία της), στὸν κ. Σπῦρο Λίτινα (Ἀθήνα) γιὰ τὸ οἰκόσημο τῆς κρητικῆς οἰκογένειας Λίτινα στὸ ἀνέκδοτο ἔργο (χφ. 1413 τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Πάδοβας) τοῦ L. Grotto Dell' Ero, στὸν κ. Κωνστ. Κωνσταντινίδη (Ἀθήνα) γιὰ τὴ συλλογὴ ὕλικῶ ἀπὸ τὰ ἀρχεῖα τῆς Βενετίας σχετικῶ με τὴν ἱστορία τῆς νήσου Σκύρου, στὸν κ. Γρ. Μπελιβανάκη καὶ τὴν κ. Μ. Γρηγορίου (Ἀθήνα) γιὰ τὸ ζωγράφο Ἀντώνιο Βασιλάκη (Aliense), στὴ Διεύθυνσι τῶν Ἑλληνικῶν Ταχυδρομείων (Ἀθήνα) γιὰ τὴν ὑπ' ἀριθ. 164 μικρογραφία τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5 χειρογράφου (φ. 140^R) τοῦ μυθιστορήματος τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου (μαζὶ με ἔγχρωμη φωτογραφία της), γιὰ νὰ ἐκτυπωθεῖ σὲ γραμματόσημο, στὸν κ. Ἰω. Τυπάλδο-Λασκαράτο (Ἀθήνα) γιὰ τὸ οἰκόσημο (μαζὶ με φωτογραφία του) τοῦ ἐπισκόπου Κυθήρων Διονυσίου Κατηλιανοῦ στὶς προσωπογραφίες του ποὺ ἀνήκουν στὴ συλλογὴ τοῦ Ἴνστιτούτου (ἀριθ. μητρ. 181 - 182), στὸν κ. Δ. Γκόφα (Ἀθήνα) γιὰ τὴν ἔννοια δυσερμίνευτης ὁρολογίας σὲ βενετικὸ ἔγγραφο τοῦ 1429, στὸν κ. Δημ. Σερεμέτη (Θεσσαλονίκη) γιὰ ἔγγραφα (μαζὶ με φωτοτυπίες των) ἀπὸ τοὺς φακέλους 339 καὶ 382 τοῦ Παλιῦ Ἀρχείου τοῦ Ἴνστιτούτου, στὴν κ. Ἀλίκη Φραγκάκη (Ἰωάννινα) γιὰ βιογραφικὰ στοιχεῖα τοῦ Ἀγγέλου Βενιζέλου ἀπὸ τὰ ἀρχεῖα τοῦ Ἴνστιτούτου, στὸν κ. Κώστα Ψυχογιὸ (Νιοχώρι Ἡλείας) γιὰ δυσεύρετα ἔγγραφα τοῦ Μουσείου Correr τῆς Βενετίας σχετικὰ με τὴν ἐγκατάστασι Ἀθηναίων προσφύγων στὴν Πελοπόννησο στὰ τέλη τοῦ 17^{ου} αἰ., στὴν κ. Ingeborg Guadagna (Girone τοῦ Fiesole) γιὰ τὴ δράσι τῆς Esperance von

Schwartz (Ἑλπίδος Μελαίνης) στὴν Κρήτη, στὸν κ. Heinzgerd Brakmann (Βόννη) γιὰ τὸ «Ἀρχιερατικὸν» (ἔτ. 1714, Legrand ἀριθ. 91) τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ἰνστιτούτου μας (μὲ φωτοτυπίες του), στὸν κ. Bernard Fauchille (Hazebrouk τῆς Γαλλίας) γιὰ τὶς βυζαντινὲς ἐκδόσεις τοῦ Ἰνστιτούτου μας καὶ στὸν κ. Douglas Andrews (Dumbarton Oaks τῆς Washington, Η.Π.Α.) γιὰ τὴν ἐκλογή τοῦ θέματος τῆς διδακτορικῆς διατριβῆς του.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά ἐπισκέφθηκαν τὸ Ἰνστιτούτο καὶ ἐργάστηκαν στὴ βιβλιοθήκη, τὸ Ἀρχεῖο ἢ τὸ Μουσεῖο του ἢ ἔλαβαν πληροφορίες ἀπὸ τὸ διευθυντὴ του γιὰ διάφορα ἐπιστημονικὰ θέματα πρὸς τοὺς ἀπασχολοῦσαν ἢ δ. Cristina Zecchini (Βενετία) γιὰ τὰ μοναστήρια τῶν Μετεώρων, οἱ τεταρτοετείς φοιτητὲς τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς Σχολῆς (Βενετία) κ. κ. Κ. Κατσιμίγας, Γ. Δαίμογλου, G. Garufi, L. De Vito καὶ P. Vio γιὰ τὴν ἀναστήλωση μιᾶς οἰκοδομικῆς περιοχῆς τοῦ Cannaregio τῆς Βενετίας, οἱ ὑποψήφιοι πτυχιούχοι τῆς ἴδιας Σχολῆς Ἀλέξανδρος Βησσαράκης, Ἐμμυ Βαρδῆ, Βασιλικὴ Νατσούλη, Μαρία Τάταρη καὶ Μαρία Χαλκιαδάκη γιὰ τὴν πολεοδομία τῆς Κρήτης, ἢ κ. Luigi Lanfranchi (Βενετία) γιὰ τὸ σωστὸ τύπο κρητικῶν τοπωνυμίων πρὸς ἀπαντοῦν στὰ νοταριακὰ ἔγγραφα πρὸς ἐκδίδει τοῦ Pietro Pozolo (1300), ἢ κ. Luigia Corpi (Βενετία) γιὰ τὴν ἐρμηνεῖα ἐπιγραφῆς καὶ παραστάσεων σὲ ἀναμνηστικὸ μετάλλιο τοῦ 1688, ἢ δ. Emanuela Mazzuchi (Πάδοβα) γιὰ τὸν κωδικογράφο Ἰωάννη Ρῶσο, ἢ δ. Gianna Gamba (Πάδοβα) γιὰ τὰ ζητήματα τῆς βυζαντινῆς τέχνης, ἢ δ. Μαρία Πολίτου (Πάδοβα) γιὰ τὰ ἔργα τοῦ Πλάτωνα Δρακούλη, ἢ κ. Marisa Bianco Fiorin (Τεργέστη) γιὰ μεταβυζαντινὲς εἰκόνες, ὁ κ. Walter Robert (Βολωνία) γιὰ τὴν «Ἐγκυκλοπαιδεία Φιλολογικὴ» (1710) τοῦ Ἰωάννη Πατούσα καὶ τὸ συγγραφέα της, ὁ κ. Emanuele Banfi (Μιλάνο) γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος, ὁ κ. Mario Brignole (Γένοβα) γιὰ τοὺς Ἀρμενίους τῆς Βενετίας, οἱ φοιτητὲς τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς Σχολῆς τοῦ Παλέρμου κ. κ. Ἀθανάσιος Δημόπουλος καὶ Γεώργ. Καποκαβάδης γιὰ τὰ βενετικὰ φρούρια τῆς Κερκύρας, ὁ κ. Φίλιππος Ἡλιοῦ (Ἀθήνα) γιὰ ζητήματα τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιογραφίας, ὁ κ. Denis Feissel (Ἀθήνα) γιὰ ἐπιγραφικὰ ζητήματα, ὁ κ. Ἀθαν. Καραθανάσης (Θεσσαλονίκη) γιὰ τὶς σχέσεις τῶν Ρουμάνων Brancoveanu μὲ Ἕλληνες τῆς Βενετίας, ὁ κ. Pierre Bertrac (Caen τῆς Γαλλίας) γιὰ βυζαντινολογικὰ θέματα, ἢ δ. Brunehilde Imhaus (Toulouse τῆς Γαλλίας) γιὰ συμπληρώσεις τῆς διατριβῆς της γιὰ τοὺς Ἕλληνες τῆς Βενετίας ὡς τὸ 1500, ὁ κ. Ἡρακλῆς Καλλέργης (Βιέννη) γιὰ τὸ λόγιό τοῦ ΙΣΤ' αἰ. Θωμᾶ Τριβιζάνο, ὁ κ. Liam Gallagher (Λονδίνο) γιὰ τὴν προέλευση καὶ τὰ κωδικολογικὰ προβλήματα τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5 κώδικος τοῦ Ἰνστιτούτου (μυθιστόρημα Μεγ. Ἀλεξάνδρου), ὁ κ. Π. Γ. Στεργιανόπουλος (Νέα

‘Υόρκη τῶν Η.Π.Α.) γιὰ θέματα οἰκονομικῆς ἱστορίας, ὁ κ. Ἰω. Ἀλεξανδρόπουλος (Η.Π.Α.) γιὰ τὰ σημειώματα σὲ τουρκικὴ γλῶσσα στὸ ὑπ’ ἀριθ. 5 χειρόγραφο τοῦ Ἰνστιτούτου καὶ ὁ κ. Alfred Vincent (Sydney τῆς Αὐστραλίας) γιὰ θέματα τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας καὶ φιλολογίας καὶ ἰδιαίτερα γιὰ τὴν περίοδο τῆς Βενετοκρατίας στὴν Κρήτη.

8) ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΜΕ ἌΛΛΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ.
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ, ΣΥΝΕΔΡΙΑ Κ.ΛΠ.

Τὸ Ἑλληνικὸ Ἰνστιτούτο Βενετίας εἶχε καὶ ἐφέτος ἀρκετὲς εὐκαιρίες ἐπιστημονικῆς συνεργασίας μὲ ἄλλα ἰδρύματα, σὲ ἐθνικὸ ἢ διεθνὲς ἐπίπεδο, ὅπως ἄλλωστε δείχνει καὶ ἡ συμμετοχὴ τοῦ διευθυντῆ του σὲ διεθνεῖς ἐπιτροπὲς καὶ συσκέψεις καὶ στὴ διοίκηση ἀνωτάτων ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων.

α) Ἀπὸ τὸ Ἰδρυμα Giorgio Cini τῆς Βενετίας ἐγινε στὸ Ἰνστιτούτο πρόταση συνεργασίας γιὰ τὸν ἐορτασμό, τὸν ἐπόμενο χρόνο, τῆς 200ῆς ἐπετείου τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου ποιητῆ (ἀπὸ Ἑλληνίδα μητέρα) Ugo Foscolo. Τὸ Ἰνστιτούτο ἀποδέχτηκε πρόθυμα τὴν συνεργασία καὶ θὰ μελετήσῃ τὶς λεπτομέρειες τοῦ προγράμματος, ὥστε ἡ ἑλληνικὴ συμβολὴ νὰ εἶναι ὅσο γίνεται ἀξιολογότερη.

β) Τὸ ἴδιο Ἰδρυμα Giorgio Cini ἐξέδωκε, ὅπως ἀναφέραμε καὶ παραπάνω, τοὺς δυὸ τόμους τῶν Πρακτικῶν τοῦ Διεθνoῦς συνεδρίου «*Venezia Centro di Mediazione fra Oriente e Occidente (Secoli XV - XVI)*» ποὺ ὁργανώθηκε τὸ 1973 στὴ Βενετία μὲ τὴν συνεργασία καὶ τὴν ἐπιμέλεια τῶν τριῶν Ἰνστιτούτων ποὺ τὸ ὁργάνωσαν, δηλ. τοῦ Ἰδρυματος Cini, τοῦ Γερμανικοῦ Κέντρου Βενετικῶν Σπουδῶν τῆς Βενετίας καὶ τοῦ Ἰνστιτούτου μας, ποὺ πρόσφερε καὶ τὴν ἀνάλογη οἰκονομικὴ του συμβολὴ γιὰ τὴν ἐκτύπωση τοῦ τόμου αὐτοῦ.

γ) Ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρυματος Ἐρευνῶν, ὁ διευθυντῆς τοῦ Ἰνστιτούτου ἐξακολούθησε καὶ ἐφέτος νὰ μετέχει σὲ συσκέψεις ἐμπειρογνομόνων ἀπὸ ὅλες τὶς εὐρωπαϊκὲς χῶρες ποὺ εἶναι μέλη τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Ἰδρυματος Ἐπιστημονικῆς Ἐρεῦνης (European Science Foundation) ποὺ ἐδρεύει στὸ Στρασβοῦργο, γιὰ νὰ ὑποστηρίξει τὴν ἀποδοχὴ τῶν βυζαντινῶν σπουδῶν καὶ εἰδικὰ τῆς Ἱστορικῆς Γεωγραφίας ὡς ἑνὸς ἀπὸ τὰ θέματα ποὺ πρέπει νὰ προωθηθοῦν, στὸν τομέα τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν, σὲ εὐρωπαϊκὸ ἐπίπεδο. Στὴν πρώτη σύσκεψη, τῆς 19 Ἰανουαρίου, ἐγινε κατ’ ἀρχὴν δεκτὴ ἡ εἰσήγησή του καὶ ὁρίστηκε ὁμάδα ἐργασίας ἐμπειρογνομόνων, γιὰ νὰ μελετήσῃ τὸ θέμα καὶ νὰ υποβάλλει εἰδικὴ ἐκθεση. Ἡ ὁμάδα αὐτὴ ποὺ ἀποτελέστηκε ἀπὸ τὸν ἴδιο (Ἑλ-

λάδα), τὴν κ. Ἑλένη Ahrweiler (Γαλλία), τὸν κ. Anton Bryer (Μεγ. Βρεταννία), τὸν κ. Joh. Koder καὶ τὸν κ. Herb. Hunger (Αὐστρία), συνῆλθε, ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ τελευταίου, στὴ Βιέννη, στὶς 4 Μαΐου καὶ συνέταξε καὶ ὑπέβαλε τὸ πόρισμα τῆς. Τὸ πόρισμα αὐτὸ τὸ ὑποστήριξε στὴ δεύτερη σύσκεψη τοῦ Στρασβούργου (24 Μαΐου) ὁ διευθυντὴς τοῦ Ἰνστιτούτου καὶ αὐτὴ τὸ ἔκαμε δεκτὸ καὶ τὸ περιέλαβε στὸ ὑπόμνημά της πρὸς τὸ Ἐκτελεστικὸ Συμβούλιο τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Ἰδρύματος Ἐπιστημονικῆς Ἑρεῦνης, πού τὸ υἱοθέτησε μὲ τὴ σειρά του καὶ τὸ παρουσίασε στὴ Γενικὴ Συνέλευση τοῦ Ἰδρύματος αὐτοῦ τὸ Νοέμβριο. Ἡ Συνέλευση ἀποφάσισε τὴ συγκρότηση μόνιμης ἐπιτροπῆς γιὰ τὶς θεωρητικὲς ἐπιστῆμες, πού θὰ ἀξιολογήσει καὶ θὰ ὑλοποιήσει τὶς προτάσεις πού ὑποβλήθηκαν, ἀνάμεσα στὶς ὁποῖες καὶ ἡ πρόταση γιὰ τὶς βυζαντινὲς σπουδές.

δ) Ὁ διευθυντὴς τοῦ Ἰνστιτούτου, ὡς Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπιτροπῆς Ἱστορικῶν Ἐπιστημῶν, ἔλαβε μέρος, μὲ ἐντολὴ τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν, στὴ Γενικὴ Συνέλευση τῆς Διεθνoῦς Ἐπιτροπῆς Ἱστορικῶν Ἐπιστημῶν πού πραγματοποιήθηκε στὸ Puerto Della Cruz τῆς Τενερίφης, στὶς 28 καὶ 29 Ἰουλίου, γιὰ νὰ καθορίσει τὰ θέματα τοῦ ΙΕ' Διεθνoῦς Συνεδρίου Ἱστορικῶν Ἐπιστημῶν πού θὰ γίνῃ στὸ Βουκουρέστι τὸ 1980. Γιὰ τὶς ἐργασίες καὶ τὶς ἀποφάσεις τῆς Συνελεύσεως ὑπέβαλε ἐκτενῆ ἔκθεση στὴν Ἐπιτροπὴ, καθὼς καὶ στὰ Ὑπουργεῖα Ἐξωτερικῶν καὶ Πολιτισμοῦ.

ε) Ὁ διευθυντὴς τοῦ Ἰνστιτούτου, ὡς Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς προσωρινῆς Διοικήσεως καὶ Οἰκονομικῆς Διαχειρίσεως τοῦ Πανεπιστημίου Κρήτης, ἐξακολούθησε καὶ κατὰ τὸ 1977 νὰ ἔχει τὸ κύριο βᾶρος καὶ τὴν εὐθύνη γιὰ τὴν ὀργάνωση τοῦ νέου αὐτοῦ Πανεπιστημίου καὶ γιὰ τὴν ἔναρξη τῆς λειτουργίας τῶν πρώτων Σχολῶν του (τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς στὴν ἔδρα του, τὸ Ρέθυμνο, καὶ τοῦ Μαθηματικοῦ Τμήματος τῆς Φυσικομαθηματικῆς Σχολῆς στὸ Ἡράκλειο). Τὸ Νοέμβριο κατέβηκε στὴν Κρήτη καὶ κήρυξε τὴν ἔναρξη τῶν μαθημάτων. Ἐλαβε ἐπίσης μέρος στὶς συνόδους τῶν πρυτάνεων τῶν Ἀνωτάτων Ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων τῆς Ἑλλάδας, πού πραγματοποιήθηκαν κατὰ καιροὺς στὴν Πάτρα, στὰ Γιάννινα, στὴν Κομοτινὴ καὶ στὴ Θεσσαλονίκη. Γιὰ ὅλα αὐτὰ τὰ θέματα τοῦ Πανεπιστημίου ἀναγκάστηκε νὰ κατεβαίνει καὶ νὰ παραμένει συχνὰ στὴν Ἀθήνα, γεγονός πού γιὰ τὸ Ἰνστιτούτο δὲν εἶχε μόνο τὴν ἀρνητικὴ του πλευρὰ, ἀλλὰ καὶ τὴ θετικὴ, γιατί παρακολούθησε καλύτερα καὶ προώθησε στὸ κέντρο τὰ πολλὰ ζητήματα τοῦ Ἰδρύματος καὶ ἰδίως στὴν ἐκτύπωση τῶν δημοσιευμάτων του.

Όπως προκύπτει από τὰ παραπάνω πεπραγμένα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου Βενετίας, κατὰ τὸ 1977, τὸ Ἰδρυμα συνέχισε τὸ δρόμο του ὁμαλὰ καὶ ἀποδοτικά. Τὸ ἔτος αὐτὸ ὑπῆρξε τὸ ἔτος τῶν μεγάλων ἐπισκευῶν τῶν μνημειακῶν κτηρίων του καὶ τοῦ σημαντικοῦ ἐμπλουτισμοῦ τῆς βιβλιοθήκης του. Ἐλπίζουμε πὼς καὶ τὰ ἐπόμενα ἔτη θὰ εἶναι ἐξίσου, ἂν ὄχι περισσότερο, ἀποδοτικά, μὲ τὴ βοήθεια πάντα τῆς Πολιτείας, τῶν ἄξιων ἐκπροσώπων της καὶ τῶν πολυάριθμων φίλων καὶ συνεργατῶν τοῦ Ἰδρύματος.

Βενετία, 31 Δεκεμβρίου 1977

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ἰνστιτούτου

Μ. Ι. Μανούσακας